KvK Zzp-dynamiek

Jaaroverzicht 2017

Februari 2018

kamer van koophandel

Inhoudsopgave

1. **Inleiding**
2. **Groei, samenwerking, producten en nieuwe opdrachten**
3. **Bedrijvendynamiek**
4. **Achtergrondkenmerken**

Bijlagen

1. Cijfers per segment
2. Cijfers per sector
3. Cijfers per provincie
4. Faillietverklaringen
5. Verantwoording en definities

Colofon

Door:
Kamer van Koophandel, Utrecht, februari 2018
Business Intelligence

Contact:
Neem voor meer informatie contact op met **persvoorlichting**, 06 - 30 35 29 21.

Alles uit deze uitgave mag worden gebruikt met duidelijke bronvermelding.

1 Inleiding

Voor u ligt het rapport Zzp-dynamiek 2017. Dit rapport geeft inzicht in de ontwikkelingen en kenmerken van de groep zelfstandigen zonder personeel over het jaar 2017.

In dit rapport worden zelfstandigen zonder personeel opgedeeld in twee groepen: zzp en parttime zzp. Bij de inschrijving van een onderneming wordt gevraagd naar het aantal uren dat wordt besteed aan het 'ondernemen' per week. Er wordt onderscheid gemaakt tussen zelfstandigen die meer dan 15 uur per week ondernemen, in dit rapport ook wel de zzp'er genoemd, en de zzp'er die minder dan 15 uur per week onderneemt. Die laatste groep noemen wij in dit rapport de parttime zzp'er. Voor volledige definities van de twee groepen verwijzen wij u naar **bijlage 5**.

Het rapport bestaat uit drie onderdelen:

- **hoofdstuk 2** biedt inzicht in de mate van en de wijze waarop zzp'ers groeien, innoveren en samenwerken. Deze bevindingen komen uit onderzoeken die de KvK in 2017 heeft uitgevoerd onder de zzp'ers van het KvK Ondernemerspanel.
- **hoofdstuk 3** gaat in op de dynamiek bij de zzp en parttime zzp-ondernemingen op basis van de gegevens uit het Handelsregister.
- **hoofdstuk 4** beschrijft de achtergrondkenmerken van de functionarissen op basis van de gegevens uit het Handelsregister.

2 Groei, samenwerking, producten en nieuwe opdrachten

We starten dit rapport met een korte weergave van de bevindingen uit een aantal recente onderzoeken van de KvK onder de groep zzp'ers. Dit hoofdstuk schetst een beeld van de wijze waarop zzp-ondernemers groeien, de wijze waarop zij samenwerken, de aard van hun producten en diensten en de manier waarop zij nieuwe opdrachten verwerven. De onderzoeken zijn uitgevoerd in 2017 op het KvK Ondernemerspanel. Het KvK Ondernemerspanel bevat circa 4.000 zzp'ers en mkb'ers, welke periodiek bevraagd worden over uiteenlopende onderwerpen. Zie bijlage 5 voor meer informatie en de bronnen.

2.1 Groei van zzp'ers

Zzp'ers kunnen op verschillende manieren groeien. Er wordt vaak over groei gesproken in het kader van omzet in combinatie met het hebben van personeel. 48% van de zzp'ers is in de afgelopen drie jaar gegroeid in omzet en 8% heeft personeel aangenomen. 42% van de ondernemers is gegroeid in omzet zonder daarvoor personeel aan te nemen en 6% van de zzp'ers is in de afgelopen drie jaar gegroeid in omzet en in personeel.

Samenhang groei in personeel en groei in omzet (n=925)				
		Groei in personeel		
		Nee	**Ja**	**Totaal**
Groei in omzet	**Nee**	467 (50%)	14 (2%)	**481 (52%)**
	Ja	386 (42%)	58 (6%)	**444 (48%)**
	Totaal	**853 (92%)**	**72 (8%)**	**925 (100%)**

Bijna de helft van de ondernemers heeft de omzet zien groeien in de afgelopen drie jaar; 14% zag zelfs een toename in omzet van meer dan 20%. Circa een kwart van de zzp'ers is in omzet stabiel gebleven en de overige 24% heeft de omzet zien krimpen.

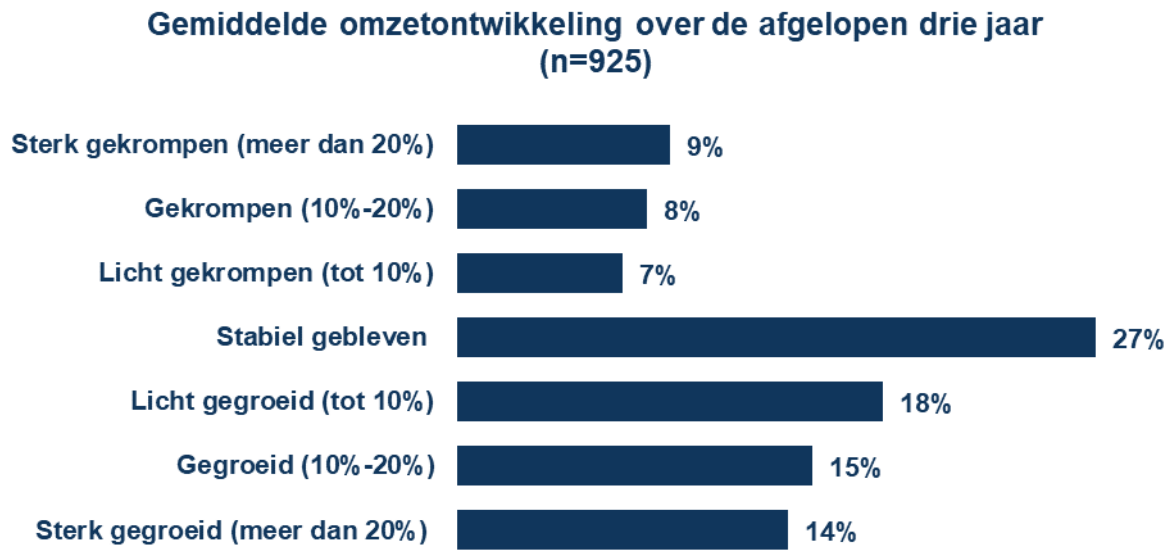

Circa 92% van de zzp'ers heeft geen personeel aangenomen in de afgelopen drie jaar. Soms doen zij dat niet omdat ze belemmeringen zien. De meest genoemde reden (29% van de zzp'ers) is dat hun dienstverlening in grote mate gekoppeld is aan hun persoon. Zelfvoorzienend zijn (26%) is hier nauw mee verwant. Bijna een kwart (24%) neemt geen personeel aan om financiële risico's te voorkomen. Bijna een vijfde (19%) begint niet met het aannemen van personeel omdat ze gebruikmaken van ingeleende krachten. Zelfstandig blijven ondernemen (zonder personeel aan te nemen) is dus enerzijds een bewuste keuze, maar anderzijds ziet bijna een kwart van de ondernemers ook financiële risico's.

2.2 Zzp’ers en vernieuwing

In de vorige paragraaf zagen we dat 42% van de zzp’ers in de afgelopen drie jaar geen personeel heeft aangenomen, maar toch gegroeid is in omzet. We hebben gekeken naar verschillende factoren die de omzetontwikkeling kunnen beïnvloeden en uit analyses kwam naar voren dat vernieuwing een belangrijke rol speelt. Zowel productinnovatie, het betreden van nieuwe markten en het toepassen van technologische vernieuwingen hebben een positieve invloed op de omzetontwikkeling.

Bijna de helft (45%) van de zzp’ers heeft in de afgelopen drie jaar nieuwe producten of diensten op de markt gebracht. Daarnaast heeft meer dan een derde in de afgelopen drie jaar procesvernieuwingen (38%) en organisatorische of marketingvernieuwingen (37%) gerealiseerd.

Bij ruim een derde (37%) van de zzp’ers die een nieuw(e) product of dienst op de markt heeft gebracht, waren de producten of diensten niet alleen nieuw voor het bedrijf, maar ook voor de bedrijfstak.

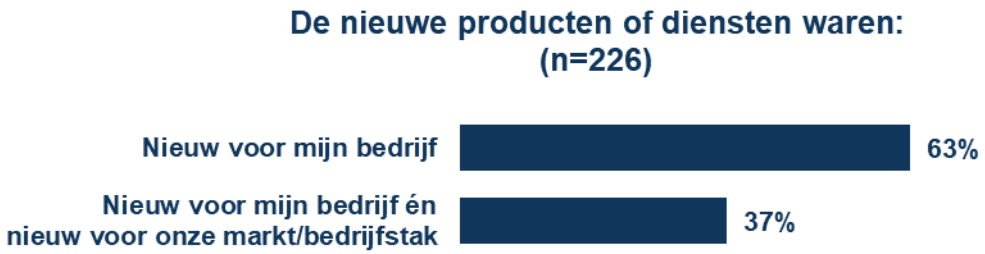

Bovendien heeft de helft van de zzp’ers deze nieuwe producten of diensten voornamelijk zelf ontwikkeld. Bijna een vijfde (19%) heeft dit voornamelijk door andere bedrijven laten doen en circa een derde (32%) heeft dit juist samen gedaan met andere bedrijven of instellingen.

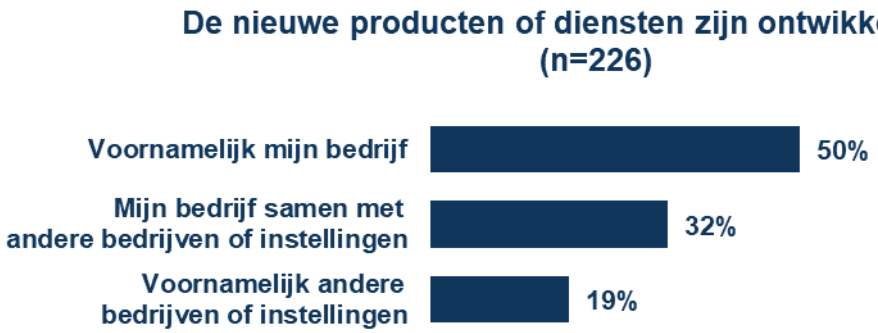

2.3 Zzp’ers en samenwerking

Zzp’ers hebben meerdere redenen om samen te werken. Uit nader onderzoek blijkt dat 47% van de zzp’ers wel eens samenwerkt met andere partijen. Als het gaat om vernieuwingen werken zij het vaakst samen met andere zzp’ers; een derde (33%) doet dit regelmatig tot zeer vaak. Daarnaast werkt circa een derde (ook) samen met andere bedrijven (31%) en 29% met klanten. Slechts 12% werkt regelmatig tot zeer vaak samen met kennisinstellingen.

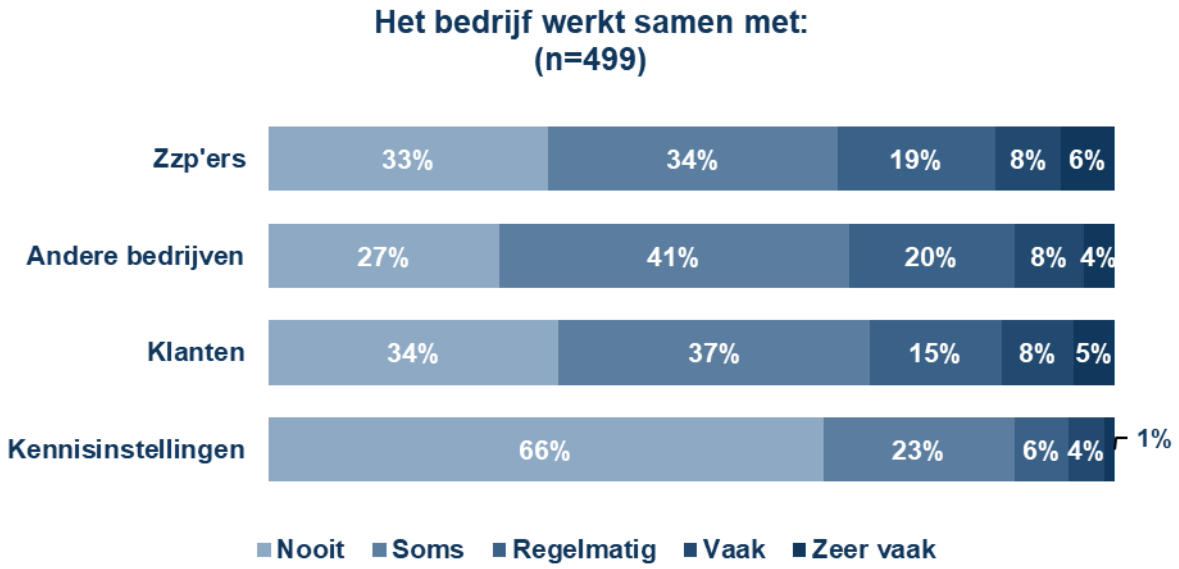

Samenwerken wordt hoofdzakelijk gedaan voor het delen van kennis en vaardigheden (30%), het delen van kennis en vernieuwing (23%) en het opbouwen van een netwerk (18%). Daarnaast worden ook schaalvoordelen (15%) en gezamenlijke acquisitie genoemd (13%).

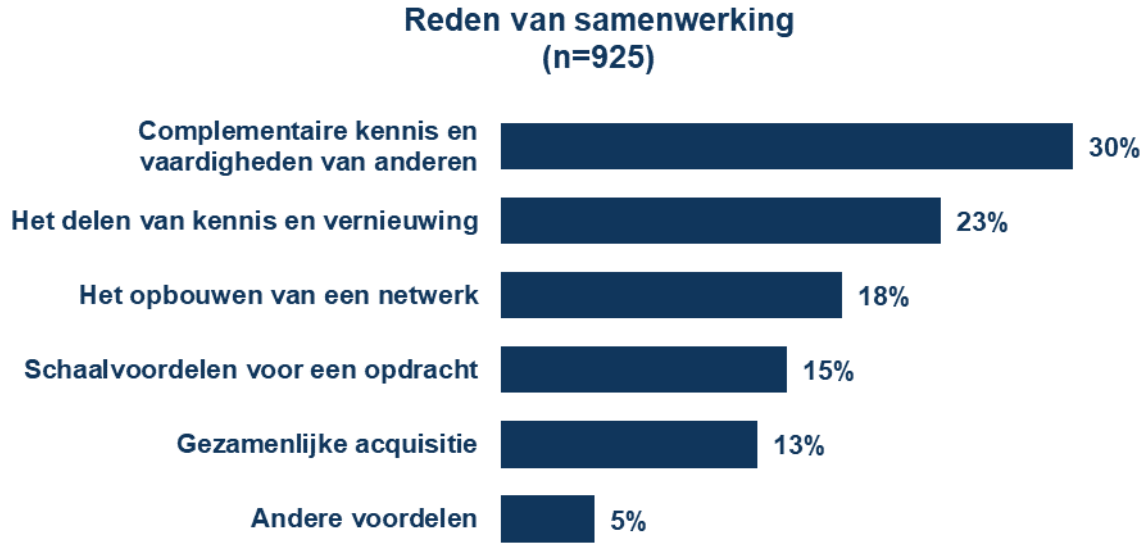

2.4 De producten en diensten van zzp’ers

Zzp’ers houden zich hoofdzakelijk bezig met het aanbieden van diensten (70%) en in mindere mate met een combinatie van het aanbieden van diensten en het verkopen van producten (19%). 7% richt zich op het maken en verkopen van producten en 4% handelt in goederen.

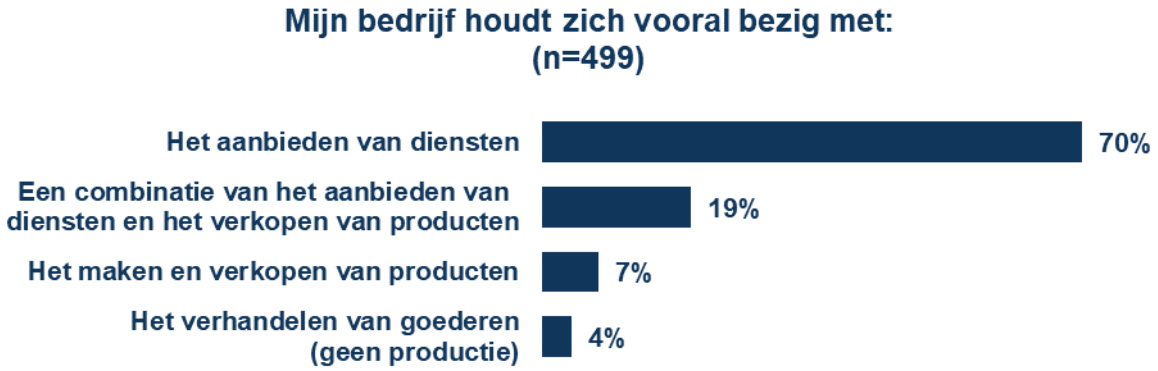

Zzp'ers geven aan zich hoofdzakelijk te onderscheiden van hun concurrenten door klantgerichtheid (45%) en een onderscheidend aanbod (31%). Opvallend is dat slechts 4% zich onderscheid op prijs. In de categorie anders wordt hoofdzakelijk genoemd: kwaliteit, vakmanschap en snelheid.

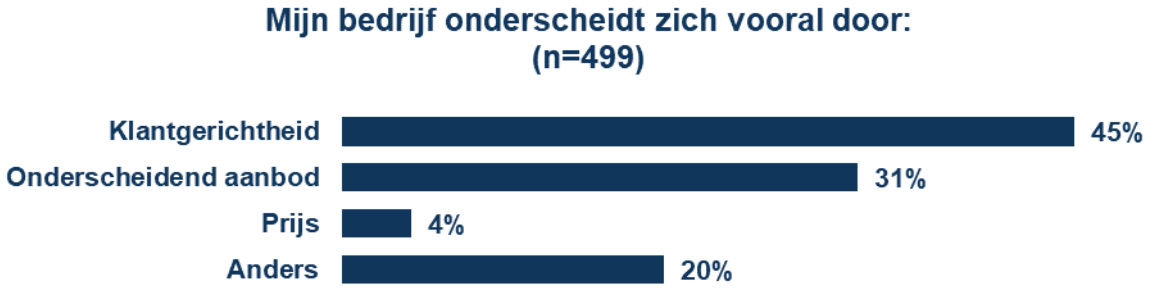

2.5 Hoe vinden zzp'ers nieuwe opdrachten?

De meeste zzp'ers houden zich bezig met het leveren van diensten. Bijna een derde (31%) van de zzp'ers die diensten aanbiedt, besteedt regelmatig aandacht aan het vinden van nieuwe opdrachten en 14% doet dat continu. Bijna een kwart (23%) doet dit enkel indien het noodzakelijk is. Het is opvallend dat 20% nooit op zoek gaat naar opdrachten omdat opdrachtgevers hen benaderen. Daarnaast geeft 8% aan voldoende opdrachtgevers te hebben.

Bij het vinden van nieuwe opdrachten spelen het formele netwerk (83%) en eerdere tevreden klanten (74%) de grootste rol. Daarnaast worden ook collega-ondernemers (48%), informeel netwerk (43%) en social media (41%) ingezet.

3 Bedrijvendynamiek

In dit hoofdstuk wordt de dynamiek binnen de groep zzp'ers en parttime zzp'ers beschreven aan de hand van de ontwikkelingen die we zien in het KvK Handelsregister. Het hoofdstuk is verdeeld in bedrijvenstanden (3.1), starters en stoppers (3.2), regionale cijfers (3.3), sectoren en activiteiten (3.4), faillietverklaringen (3.5) en overlevingsratio (3.6).

3.1 Bedrijvenstand

Het totaal aantal ondernemingen in Nederland heeft een recordhoogte bereikt. Het aantal ondernemingen is in 2017 met 4% gegroeid, van 1.747.114 op 1 januari 2017 naar 1.818.672 op 1 januari 2018[1]. Deze groei is vooral te danken aan het toenemende aantal zzp- en parttime zzp-ondernemingen. Het aantal zzp-ondernemingen in Nederland is het afgelopen jaar met 44.625 (5%) toegenomen. Lag dit aantal op 1 januari 2017 nog op 882.694 zzp-ondernemingen, een jaar later op 1 januari 2018 waren het er 927.319. Voor de parttime zzp'ers geldt dat deze procentueel een nog hogere toename laten zien. Op 1 januari 2017 waren er 219.079 parttime zzp'ers actief. Een jaar later is dit aantal met 16.164 (7%) gegroeid naar 235.243.

In onderstaande grafieken is de ontwikkeling weergeven van de zzp'ers, de parttime zzp'ers en de ontwikkeling van de overige hoofdvestigingen[2] zoals die in het Handelsregister onderscheiden worden. In de linker grafiek staat de ontwikkeling in absolute aantallen en de rechter grafiek geeft de procentuele ontwikkeling ten opzichte van het jaar ervoor weer. Duidelijk te zien is dat zowel de zzp'ers als de parttime zzp'ers in de hieronder weergegeven periode een vlucht nemen en zich sneller in aantallen ontwikkelen dan de overige hoofdvestigingen.

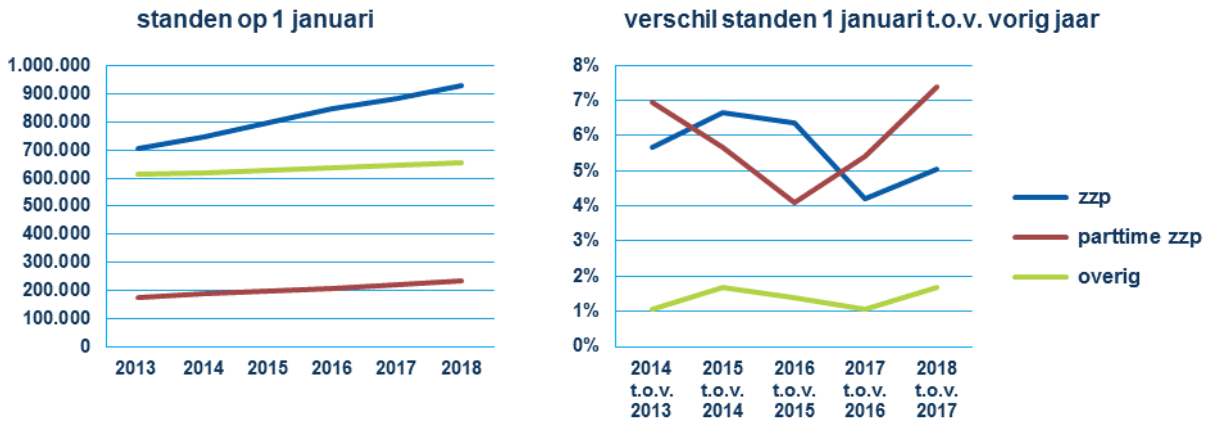

In de grafiek op de volgende pagina staat weergegeven wat het aandeel zzp en parttime zzp was binnen de totale populatie ondernemingen op 1 januari. Hieruit blijkt dat het aandeel van de zzp'ers in het aantal hoofdvestigingen 47% was in het begin van 2013 (706.793 van het totaal 1.496.348). Dat is gegroeid naar 51% op 1 januari 2018 (927.319 van de 1.818.672). Dat betekent dat meer dan de helft van het aantal ondernemingen in het Handelsregister bestaat uit zzp'ers. Als we daar de groep parttime zzp'ers bij optellen (van 176.673 op 1 januari 2013 naar 235.243 op 1 januari 2018), dan zien we dat 64% van de ondernemingen in Nederland bestaat uit zelfstandigen zonder personeel.

[1] Lees meer hierover in de KvK bedrijvendynamiek 2017
[2] Zie bijlage 5 voor de definitie van "overig"

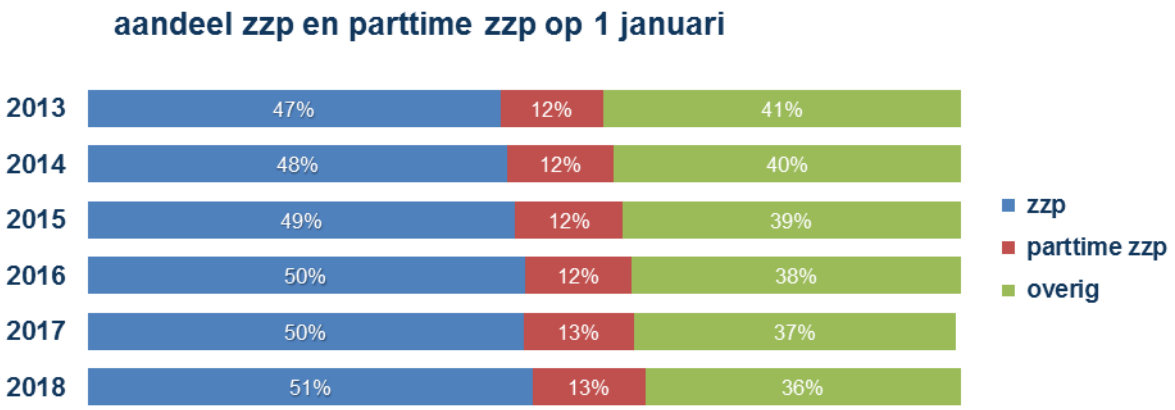

Meer cijfers over de bedrijvenstand, starters en stoppers zijn opgenomen in bijlage 1.

3.2 Starters en stoppers

Starters

In 2017 zijn er in totaal 188.052 startende hoofdvestigingen geregistreerd in het gehele Handelsregister. Ten opzichte van 2016 (183.098 starters) is dit een toename van 4.954 (+3%) starters. Het aandeel dat de zzp'er in het totaal aantal starters inneemt is 59% in 2017 (in 2016 is dit 58%). Die van de startende parttime zzp'er was 19% (in 2016 was dit 18%). Zie de grafiek hieronder aan de linkerkant voor een grafische weergave van deze ontwikkeling.

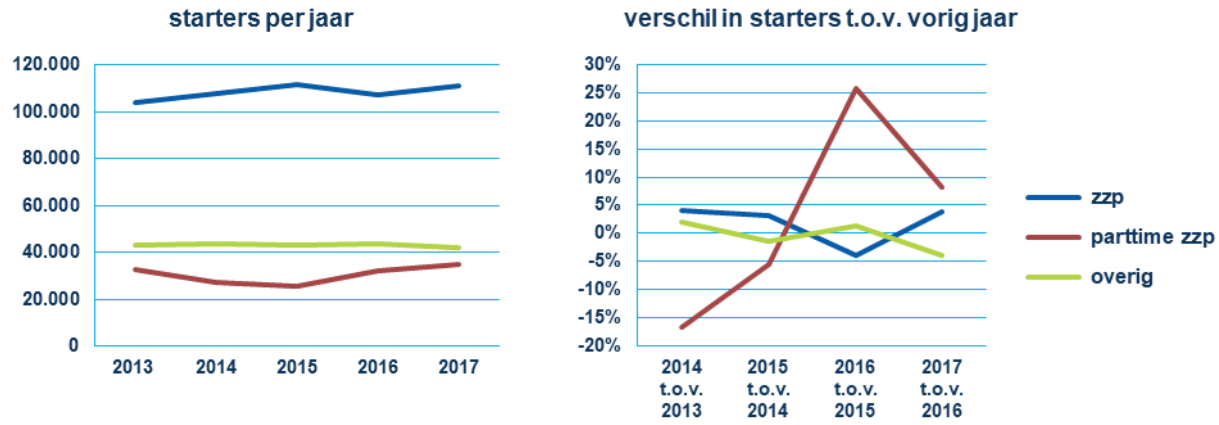

In de grafiek aan de rechterkant hierboven staat de relatieve ontwikkeling weergegeven; het toont de procentuele verandering ten opzichte van het jaar ervoor. Het aantal zzp-starters was in 2017 111.093 en in 2016 107.030. Dit is een toename van 4%. De parttime zzp-starters vertonen net als vorig jaar de sterkste toename binnen de groep startende ondernemingen. In 2016 was de toename maar liefst 26%. Dit jaar nam dit aantal toe met 8% van 32.352 in 2016 naar 34.971 in 2017.

Stoppers

In 2017 zijn er totaal 116.008 hoofdvestigingen uitgeschreven uit het Handelsregister. In 2016 waren dit er 129.606, wat een afname betekent van 10%. Van de gestopte bedrijven in 2017 behoorde 55% tot de groep zzp'ers (vorig jaar was dit 54%) en 15% tot de groep parttime zzp'ers (dit was vorig jaar 16%). Zie de linker grafiek op de volgende pagina voor een grafische weergave van deze ontwikkeling in absolute aantallen.

Het aantal stoppende zzp'ers kwam in 2017 uit op 64.292; in 2016 was dat 69.742. Dit is een afname van 8%. Van de parttime zzp'ers zijn er in 2017 17.716 gestopt. Het jaar ervoor stopten er 20.185, wat een afname van 12% betekent. In de rechter grafiek op de volgende pagina is deze relatieve ontwikkeling ten opzichte van het jaar ervoor zichtbaar.

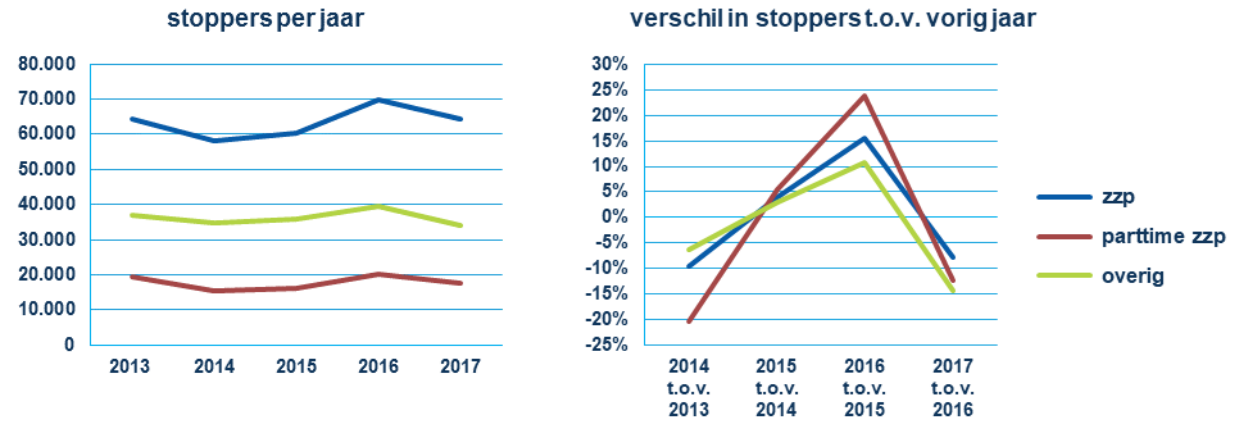

2016 vertoont een afwijkende trend en dit wordt verklaard door:

- het grote aantal deregistraties[3] dat heeft plaatsgevonden gedurende het jaar 2016, en
- het feit dat de jaarafsluiting 2016 in het weekend viel en daarmee de registratie van stoppers eind december 2016 in januari 2017 is verwerkt[4].

Als er gecorrigeerd wordt voor de deregistraties en de verschuiving van stoppers door de jaarafsluitingen in het weekend, dan zouden 2016 en 2017 een vergelijkbaar beeld laten zien.

3.3 Sectoren en hoofdactiviteiten

In deze paragraaf laten we zien in welke sectoren en hoofdactiviteiten zzp'ers en parttime zzp'ers in 2017 zijn gestart. In bijlage 2 zijn meer cijfers per sector opgenomen.

Zzp-sectoren en hoofdactiviteiten

Allereerst het algemene beeld van de startende zzp'ers in de verschillende sectoren door middel van een top 5. In de volgende grafiek wordt de top 5 getoond van sectoren waarin absoluut gezien de meeste zzp'ers starten.

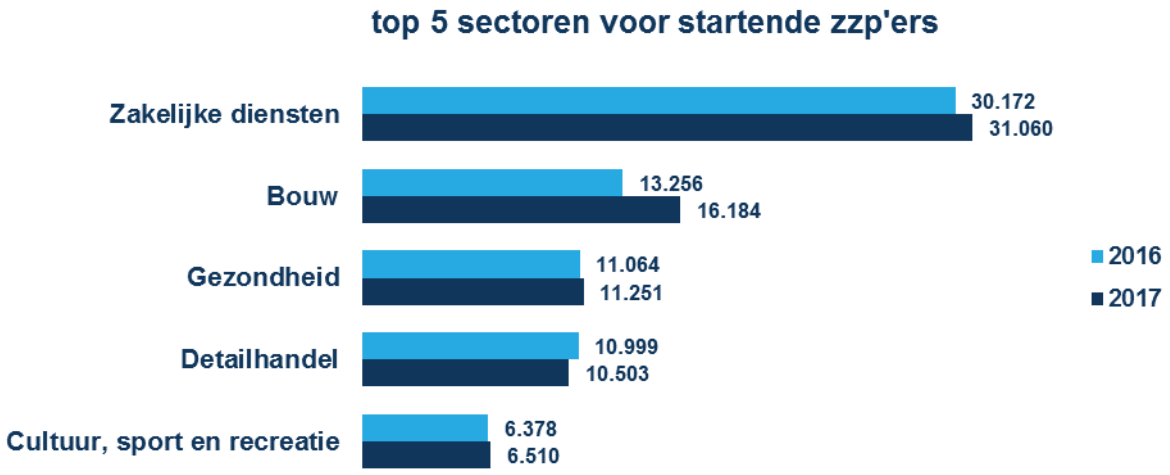

In absolute zin zijn in 2017 de meeste ondernemers gestart in de sector Zakelijke diensten. Deze sector was goed voor 28% van de zzp-starters en nam 3% toe ten opzichte van 2016. Andere sectoren waarin absoluut gezien veel gestart werd in 2017 waren Bouw (+22%), Gezondheid (+2%), Detailhandel (-5%) en Cultuur, sport en recreatie (+2%).

[3] Zie bijlage 5 voor de definitie van deregistraties
[4] Meer hierover vindt u terug in de "KvK bedrijvendynamiek eerste kwartaal 2017"

Relatief gezien is de sector Bouw (+22%) samen met de sector Energie, water en milieu (+20%) het sterkste gegroeid in 2017. Energie, water en milieu is in absolute zin een kleine sector waarin het aantal starters is toegenomen van 248 in 2016 naar 296 in 2017.

Voordat we inzoomen op de meest voorkomende hoofdactiviteiten per sector, tonen wij in de tabel hieronder de top 5 hoofdactiviteiten met meeste starters over alle sectoren.

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers over alle sectoren			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	6.374	7.380	16%
Organisatie- en adviesbureaus	6.430	6.690	4%
Overige specialistische zakelijke dienstverlening	2.844	2.680	-6%
Advisering op het gebied van management en bedrijfsvoering (geen public relations en organisatie- en adviesbureaus)	2.293	2.652	16%
Schrijven, overige scheppende kunst	2.537	2.534	0%

De zzp-ondernemers startten in 2017 absoluut gezien het vaakst in de hoofdactiviteit Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw. Deze activiteit nam door de aantrekkende bouwmarkt met 16% toe. Dit betekent dat 7% van het totaal aantal zzp-starters in deze activiteit startte in 2017. Andere activiteiten waarin veel gestart werd in 2017 zijn zakelijke dienstverleningsactiviteiten zoals Organisatie- en adviesbureaus (+4%), Overige specialistische zakelijke dienstverlening (-6%) en Advisering op het gebied van management en bedrijfsvoering (geen public relations en organisatie- en adviesbureaus) (+16%). De activiteit Schrijven, overige scheppende kunst (-0%) maakt de top 5 compleet.

Activiteiten die niet in de top 5 staan, maar die relatief gezien met veel meer starters te maken hadden waren de Preventieve gezondheidszorg (+271%, naar 330 starters) en het Slopen van gebouwen (+81% naar 262 starters). Het Leggen van elektriciteit (+75% naar 236), het Vlechten van beton (+73% naar 211) en het Stukadoren (+36% naar 539) laten zien dat de sterke toename van het aantal starters vooral in de sector Bouw plaatsvindt. In de activiteit Sauna's, solaria's en baden worden er 76% meer zzp-starters genoteerd, dit betreft 231 zzp-starters in 2017. Ook Goederenvervoer (+53% naar 678) en Koeriers (+28% naar 1.448) laten bij de startende zzp'ers een sterke groei zien.

Hieronder wordt voor de 5 sectoren, met in aantallen de meeste startende zzp'ers in 2017, aangegeven welke hoofdactiviteiten de meeste starters hebben.

Zakelijke diensten

De meeste zzp'ers zijn in 2017 gestart in de grootste sector, namelijk Zakelijke dienstverlening. Deze totale sector is ten opzichte van 2016 gegroeid met 3% naar 31.060 in 2017.

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers in Zakelijke dienstverlening			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Organisatie- en adviesbureaus	6.430	6.690	4%
Overige specialistische zakelijke dienstverlening	2.844	2.680	-6%
Advisering op het gebied van management en bedrijfsvoering (geen public relations en organisatie- en adviesbureaus)	2.293	2.652	16%
Communicatie en grafisch ontwerp	2.144	2.201	3%
Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies	1.791	1.933	8%

Binnen de Zakelijke dienstverlening startte in 2017 bijna een kwart in de activiteit Organisatie- en adviesbureaus. De activiteit Overige specialistische dienstverlening is goed voor plek 2 maar heeft wel 6% minder starters geregistreerd ten opzichte van 2016. Advies management en bedrijfsvoering was eveneens een veel voorkomende activiteiten om in te starten, bovendien nam deze toe met 16%.

Bouw

Na Zakelijke dienstverlening zijn de meeste zzp'ers in 2017 gestart in de sector Bouw. Dat de bouw verder aantrekt in 2017 heeft ook zijn weerslag op het aantal starters in deze sector. De sector Bouw is de relatief sterkste stijger in 2017 met 22% meer starters (van 13.256 starters in 2016 naar 16.184 starters in 2017).

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers in Bouw			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	6.374	7.380	16%
Bouwtimmeren	1.001	1.351	35%
Schilderen en glaszetten	889	888	0%
Elektrotechnische bouwinstallatie	599	860	44%
Overige gespecialiseerde werkzaamheden in de bouw (rest)	600	829	38%

De meest voorkomende hoofdactiviteiten waarin gestart werd binnen deze sector waren de Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw. Deze activiteit nam met 16% toe naar 7.380 startende ondernemers. Op de tweede positie staat Bouwtimmeren, welke ten opzichte van 2016 een stijging doormaakt van 35% naar 1.351 starters. Op Schilderen en glaszetten na, zien we de activiteiten in de top 5 flink toenemen.

Noemenswaardige relatieve stijgers binnen de Bouw zijn: Slopen van bouwwerken (+81% naar 262 starters) en Leggen van elektriciteits- en telecommunicatiekabels (+75% naar 236 starters).

Gezondheid

Met 11.251 startende zzp'ers neemt sector Gezondheid een derde positie in wat betreft het aantal absolute starters in 2017, dit is een stijging van 2% ten opzichte van 2016.

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers in Gezondheid			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers	2.871	2.420	-16%
Thuiszorg	1.763	2.279	29%
Kinderopvang	1.474	988	-33%
Praktijken van psychotherapeuten en psychologen	910	853	-6%
Praktijken van huisartsen	723	714	-1%

De meest voorkomende hoofdactiviteiten in de sector Gezondheid zijn Overige paramedische praktijken en alternatieve genezers en de Thuiszorg. Opvallend is dat de hoofdactiviteiten uit de top 5, op de Thuiszorg na, in 2017 geconfronteerd werden met een daling in het aantal starters. Dat deze sector dan toch licht stijgt is, naast de Thuiszorg, terug te zien in andere activiteiten zoals Preventieve gezondheidszorg (geen arbo-begeleiding) die van 89 starters in 2016 naar 330 starters in 2017 gaat (een toename van 271%).

Detailhandel

Ondanks dat het absolute aantal starters in de sector Detailhandel met 5% daalt, staat deze sector op een vierde positie met 10.503 startende zzp'ers in 2017.

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers in Detailhandel			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Detailhandel via internet in kleding en mode-artikelen	1.514	1.609	6%
Handel in en reparatie van personenauto s en lichte bedrijfsauto's (geen import van nieuwe)	1.291	1.245	-4%
Detailhandel via internet in overige non-food	1.067	905	-15%
Detailhandel via internet in huis- en tuinartikelen	599	638	7%
Detailhandel via internet voedingsmiddelen en drogisterijwaren	483	466	-4%

Zzp'ers startten binnen Detailhandel het vaakst binnen de activiteiten Detailhandel via internet in kleding en mode-artikelen en Handel in en reparatie van personenauto s en lichte bedrijfsauto's (geen import van nieuwe).

Vier activiteiten uit de top 5 betreffen de verkoop via internet. In de Internetdetailhandel werd er in totaal in 2017 4.803 keer gestart door zzp'ers, nagenoeg gelijk aan het aantal van vorig jaar. Een grote relatieve stijger is de activiteit Colportage, die toenam met 54% tot 307 starters. Een activiteit die relatief flink daalt qua aantal starters zijn de Winkels in tweedehands goederen (geen kleding). Dit nam met 41% af naar 99 starters.

Cultuur, sport en recreatie

In de sector Cultuur, sport en recreatie zijn in 2017 circa 2% meer zzp'ers gestart, het aantal komt daarmee op 6.510 in 2017.

Top 5 hoofdactiviteiten startende zzp'ers in Cultuur, sport en recreatie			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Schrijven en overige scheppende kunst	2.537	2.534	0%
Beoefening van podiumkunst	1.786	1.908	7%
Dienstverlening voor uitvoerende kunst	904	915	1%
Overige recreatie n.e.g. (geen jachthavens)	512	536	5%
Producenten van podiumkunst	127	131	3%

De grootste groep binnen deze sector startte in de activiteit Schrijven en overige scheppende kunst. Opvallend is de toename van de activiteit Beoefening van podiumkunst met 7% naar 1.908 starters. Dit is ook de activiteit die relatief het sterkst stijgt. Zonder deze activiteit, zou het aantal starters in deze sector gelijk blijven aan 2016. Een opvallende relatieve daler in deze sector (-54%) is de activiteit Circus en variété. Vanaf medio 2015 zijn wilde zoogdieren in circussen verboden. Dat zou een mogelijke verklaring kunnen zijn voor de daling in deze sector.

Parttime zzp sectoren en hoofdactiviteiten

In de voorgaande paragraaf zijn de meest voorkomende sectoren en hoofdactiviteiten van zzp'ers behandeld. Hieronder laten wij deze onderwerpen voor de parttime zzp'er zien.

Als er teruggekeken wordt naar 2017, dan blijkt dat er in dat jaar 34.971 parttime zzp'ers zijn begonnen. Vorig jaar waren dit er nog 32.352, wat een stijging betekent van 8%. In bijlage 2 zijn deze gegevens per sector te zien.

Onderstaande grafiek laat zien in welke vijf sectoren absoluut gezien het meest gestart is door parttime zzp-ondernemers. Op sector Bouw na, komt de top 5 van sectoren van startende parttime zpp'ers overeen met de meest voorkomende sectoren bij startende fulltime zzp'ers.

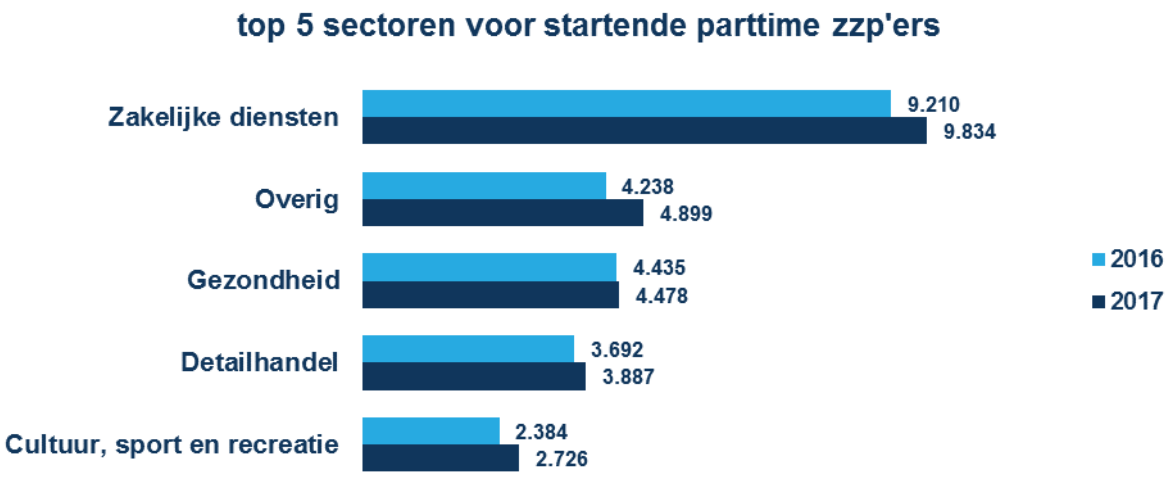

Absoluut gezien zijn de meeste parttime zzp'ers gestart in de sector Zakelijke diensten. Deze sector was goed voor 28% van de parttime zzp-starters en nam 7% toe ten opzichte van 2016. Andere grote sectoren waarin

gestart werd waren de sector Overig (+16%), Gezondheid (+1%), Detailhandel (+5%) en Cultuur, sport en recreatie (+14%).

Relatief gezien is sector Logistiek (+68%) samen met de sector Financiële instellingen (+58%) het sterkste gegroeid in 2017. Beide zijn echter in absolute aantallen relatief klein; Logistiek neemt toe van 337 naar 567 parttime starters en Financiële instellingen van 66 naar 104 startende parttimers in 2017. De stijging binnen de sector Logistiek komt met name door de activiteiten Koeriers (+ 111% naar 150) en Goederenvervoer (+224% naar 120). Bij Financiële instellingen namen met name de activiteiten Vermogensbeheer (+78% naar 32) en Hypotheek- en kredietbemiddeling, geldwisselkantoren, bank- en spaaragentschappen e.d. (+125% naar 18) toe.

Er zijn twee sectoren waarin relatief minder parttime zzp-starters waren in 2017, namelijk in de Groothandel (-8%) en in de sector Energie, water en milieu (-5%).

Onderstaande tabel toont de top 5 van hoofdactiviteiten over alle sectoren heen, waarin de meeste parttime zzp'ers zijn gestart. Later wordt verder ingezoomd op de meest voorkomende hoofdactiviteiten van de vijf grootste sectoren.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers over alle sectoren			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers	1.978	1.684	-15%
Organisatie- en adviesbureaus	1.569	1.657	6%
Schoonheidsverzorging, pedicures en manicures	1.464	1.513	3%
Overig sport- en recreatieonderwijs	1.375	1.509	10%
Studiebegeleiding, vorming en onderwijs n.e.g.	1.149	1.503	31%

Waar de sectoren nog veel overeenkomsten vertoonden, is de activiteiten top 5 van de parttime zzp'ers op de Organisatie- en adviesbureaus na, volledig anders ten opzichte van fulltime zzp'ers. Ook liggen de aantallen van de top 5 veel dichter bij elkaar, waardoor deze er op een volgend meetmoment anders uit kunnen zien. De parttime zzp-ondernemers startten in 2017 het vaakst in de activiteit Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers. Het aantal starters nam in deze activiteit echter wel met 15% af. Een andere activiteit waarin parttime zzp'ers vaak startten, was de Zakelijke dienstverleningsactiviteit Organisatie- en adviesbureaus (+6%). Binnen de sector Persoonlijke dienstverlening is de activiteit Schoonheidsverzorging, pedicures en manicures (+3%) goed voor de derde plek in de top 5. Verder zien we dat er 10% meer starters waren in de activiteit Overige sport- en recreatieonderwijs. De sterkste groeier met 31% was in de sector Overig de activiteit Studiebegeleiding, vorming en onderwijs n.e.g. (niet eerder genoemd). Hierin startten in 2017 1.503 parttime zzp'ers.

Hieronder wordt voor de 5 sectoren met de meeste startende parttime zzp'ers in 2017 inzicht gegeven in welke hoofdactiviteiten de meeste parttime starters zich bevinden.

Zakelijke diensten

Net als bij fulltime zzp'ers zijn de meeste parttime zzp'ers gestart in Zakelijke dienstverlening. Deze sector telt 9.834 starters in 2017, dat is een stijging van 7% ten opzichte van 2016.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers in Zakelijke diensten			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Organisatie- en adviesbureaus	1.569	1.657	6%
Communicatie en grafisch ontwerp	971	1.135	17%
Overige specialistische zakelijke dienstverlening	875	956	9%
Fotografie	914	931	2%
Ingenieurs en technisch ontwerp en advies	528	675	28%

Binnen de Zakelijke dienstverleningssector startte in 2017 17% in de activiteit Organisatie- en adviesbureaus. Deze activiteit is gegroeid met 6% meer starters ten opzichte van 2016 naar 1.657 parttime zzp-starters. De

activiteit Fotografie maakt dat deze top 5 er anders uitziet dan die van de fulltime zzp'ers. In deze sector startten in 2017 2% meer parttime zzp-ondernemers dan het jaar ervoor. De activiteit die relatief (+28%) het meest toeneemt in dit lijstje zijn de Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies. Een andere relatief sterke stijger die niet in deze top 5 voorkomt is Reclamebureaus; deze activiteit nam toe met 24% naar 339 in 2017. Het aantal startende Vertalers en tolken nam af met 24% naar 205.

Overig

Na Zakelijke dienstverlening zijn de meeste parttime zzp'ers in 2017 gestart in de sector Overig. Het aantal starters neemt in deze sector toe met 16% naar 4.899.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers in Overig			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Overig sport- en recreatieonderwijs	1.375	1.509	10%
Studiebegeleiding, vorming en onderwijs n.e.g.	1.149	1.503	31%
Bedrijfsopleiding en -training	791	960	21%
Kunstzinnige vorming van amateurs (geen dansscholen)	380	390	3%
Dansscholen	126	148	17%

Overig sport- en recreatieonderwijs en Studiebegeleiding zijn de meest voorkomende activiteiten waarin gestart wordt door parttime zzp'ers. Beide activiteiten zijn ook onderdeel van de top 5 over alle sectoren heen. Vooral de 31% toename van de activiteit Studiebegeleiding, vorming en onderwijs is opvallend. Ook bij de fulltime zzp'ers nam deze activiteit toe (+23%). In activiteit Bedrijfsopleiding en -training was in 2017 sprake van 21% meer startende parttime ondernemers; het waren er 960 in 2017. Daarnaast zijn er in 2017 ook 17% meer parttime zzp'ers gestart in de activiteit Dansscholen.

Gezondheid

De sector Gezondheid is een sector waarin in 2017 4.478 keer gestart werd door parttime zzp'ers, wat een toename van 1% betekende.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers in Gezondheid			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Overige paramedische praktijken alternatieve genezers	1.978	1.684	-15%
Praktijken psychotherapeuten en psychologen	631	740	17%
Thuiszorg	444	480	8%
Maatschappelijk werk	283	272	-4%
Preventieve gezondheidszorg (geen Arbo-begeleiding)	71	211	197%

De activiteit met veruit de meeste starters is Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers. In 2017 hebben 1.684 parttime zzp'ers zich op deze activiteit ingeschreven, dat zijn er 15% minder dan in 2016. De Praktijken van psychotherapeuten en psychologen zien we in 2017 toenemen met 17% naar 740 starters. Bij fulltime zzp'ers zagen we dat binnen de top 5 enkel Thuiszorg toenam in het aantal starters. Ook bij de parttime zzp'ers is er sprake van een toename in het aantal starters binnen deze activiteit van 8% naar 480. Preventieve gezondheidszorg (geen Arbo-begeleiding) staat op de vijfde positie, maar is relatief klein in vergelijking met de overige activiteiten uit de top 5. Opvallend is dat deze activiteit in 2017 toeneemt met maar liefst 197%, tot een aantal van 211 parttime zzp-starters. Ook bij fulltime zzp was een sterke toename van deze activiteit te zien (+271%).

Detailhandel

Waar het aantal starters bij de zzp-ondernemers in de sector Detailhandel met 5% daalt, stijgt deze met 5% voor de parttime zzp'ers. De tabel op de volgende pagina laat de top 5 activiteiten zien met de meeste starters in 2017.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers in Detailhandel			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Detailhandel via internet in kleding en mode-artikelen	689	761	10%
Detailhandel via internet in overige non-food	547	551	1%
Detailhandel via internet in huis- en tuinartikelen	271	307	13%
Detailhandel via internet in een algemeen assortiment non-food	205	256	25%
Handel in en reparatie van personenauto's en lichte bedrijfsauto's (geen import van nieuwe)	197	246	25%

Net als bij de fulltime zzp'ers betreft het vooral de activiteiten met detailhandel via internet. Van de 3.886 parttime zzp-starters in deze sector betreft 2.509 een internet gerelateerde activiteit, wat een stijging van 9% betekende ten opzichte van 2016. Op plek nummer vijf vinden we de activiteit Handel in en reparatie van personenauto's en lichte bedrijfsauto's (geen import van nieuwe). Deze sector nam met 25% toe naar 246 starters. Verder blijkt een noemenswaardige relatieve stijger in deze sector de activiteit Internetverkoop van boeken en tijdschriften (+75% naar 56 starters).

Cultuur, sport en recreatie

In de sector Cultuur, sport en recreatie hebben zich in 2017 14% meer parttime zzp-starters aangemeld. De tabel hieronder toont de activiteiten met de meeste starters.

Top 5 hoofdactiviteiten startende parttime zzp'ers in Cultuur, sport en recreatie			
	2016	**2017**	**2017 t.o.v. 2016**
Schrijven en overige scheppende kunst	824	971	18%
Beoefening van podiumkunst	747	906	21%
Dienstverlening voor uitvoerende kunst	328	367	12%
Overige recreatie n.e.g. (geen jachthavens)	257	274	7%
Producenten van podiumkunst	32	35	9%

De top vijf van de parttime zzp'ers is nagenoeg gelijk aan die van de fulltime zzp'ers. Met het grote verschil dat de procentuele ontwikkeling bij de zzp'ers in deze sector met 2% een stuk lager ligt dan bij de parttime zzp'ers. De grootste groep binnen deze sector startte in de activiteit Schrijven en overige scheppende kunst. Deze nam met 18% toe naar 971 starters. Opvallend is ook hier de toename van de activiteit Beoefenen van podiumkunst met 21% naar 906 starters. Een opvallende daler in deze sector met -55% is de activiteit Circus en variété. Bij de fulltime zzp'ers trok deze activiteit ook de aandacht.

3.4 Regionale cijfers

In dit hoofdstuk worden de ontwikkelingen van de groepen zzp- en de parttime zzp-ondernemers naar provincie bekeken.

Zzp en regio

Het aantal zzp-starters is het afgelopen jaar, zoals eerder aangegeven, met 4% toegenomen naar 111.093 startende zzp-ondernemers. In **bijlage 3** staan de starters per provincie vermeld voor 2016 en 2017. Hieruit blijkt dat provincie Zeeland de grootste relatieve toename van het aantal startende zzp'ers heeft gehad tussen 2016 en 2017 (+10%). Hier geldt dat de toename vooral in de sector Bouw zit. In de provincies Limburg (-2%), Drenthe (-4%) en Groningen (-5%) daalt het aantal startende zzp'ers.

De grafiek op de volgende pagina toont het aantal startende zzp'ers in 2017 afgezet tegen de beroepsbevolking. Deze groep bestaat uit personen van 15 tot 75 jaar die ofwel betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking) of recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). Een volledige definitie staat in **bijlage 5**. In de grafiek is Nederland toegevoegd om het landelijke gemiddelde te laten zien.

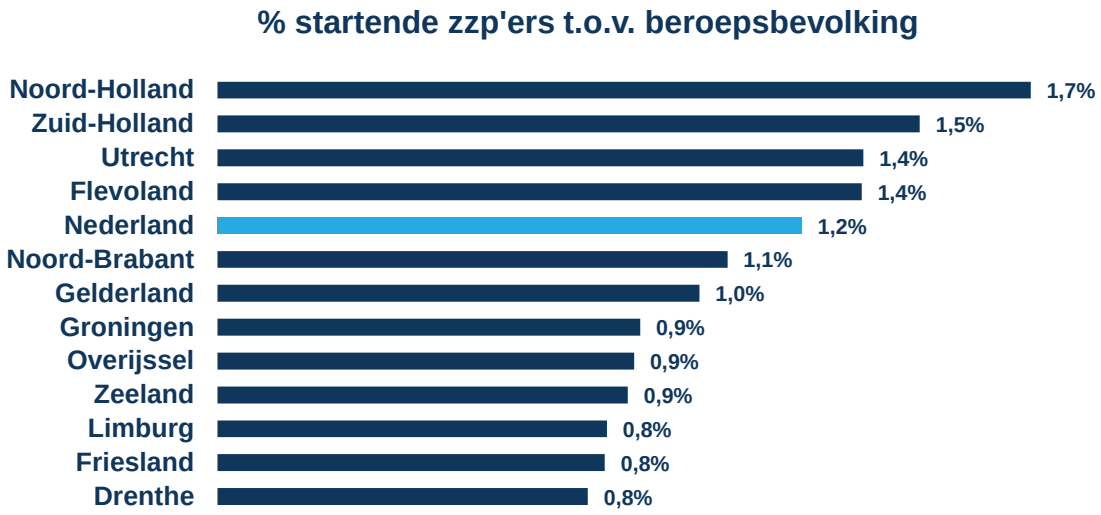

Uit bovenstaande grafiek blijkt dat in de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland het percentage van het aantal zzp-starters gedeeld door de beroepsbevolking hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. Het valt hierbij ook op dat de provincies Noord-Brabant en Gelderland absoluut gezien in de top 5 van provincies staan qua startende zzp'ers, maar afgezet als percentage van de beroepsbevolking onder het landelijke gemiddelde uitkomen.

Op basis van de stand van zzp'ers laten de provincies Zuid-Holland (+7%, van 187.143 op 1 januari 2017 naar 199.697 op 1 januari 2018) en Noord-Holland (+6%, van 195.253 naar 206.126) de grootste toename zien in het aantal zzp-ondernemingen. Als de stand afgezet wordt tegen de beroepsbevolking, dan hebben de provincies Noord-Holland en Utrecht het grootste aandeel zzp'ers.

Parttime zzp en regio

Het aantal startende parttime zelfstandigen is in 2017 met 8% toegenomen ten opzichte van 2016. De provincies Zuid-Holland, Flevoland en Noord-Holland ziet het aantal met 10% of meer stijgen. In Zuid-Holland komt dat met name door de sector Overig waarin de activiteit Studiebegeleiding stijgt met 49% naar 333 starters en in de sector Logistiek stijgt het aantal starters met 179% naar 176, wat met name Koeriers en (dienstverlening voor) goederenvervoer betreft. In Flevoland komt de stijging vooral door de toename van het aantal starters in de Studiebegeleiding en in de Organisatie- en adviesbureaus. Noord-Holland ziet vooral een toename van de Zakelijke dienstverlening (+11% naar 2.248) en ook in de sector Overig met daarbinnen de activiteit Huiswerkbegeleiding als sterke stijger (+20% naar 364). De provincie Drenthe ziet het aantal parttime zzp-starters met 6% afnemen. Dit komt vooral door de sector Zakelijke diensten die met 14% terugloopt naar 184 starters.

Het beeld ziet er anders uit als we de aantallen startende parttime zzp'ers per provincie 2017 zien in verhouding tot de beroepsbevolking. Dit is weergegeven in de grafiek op de volgende pagina.

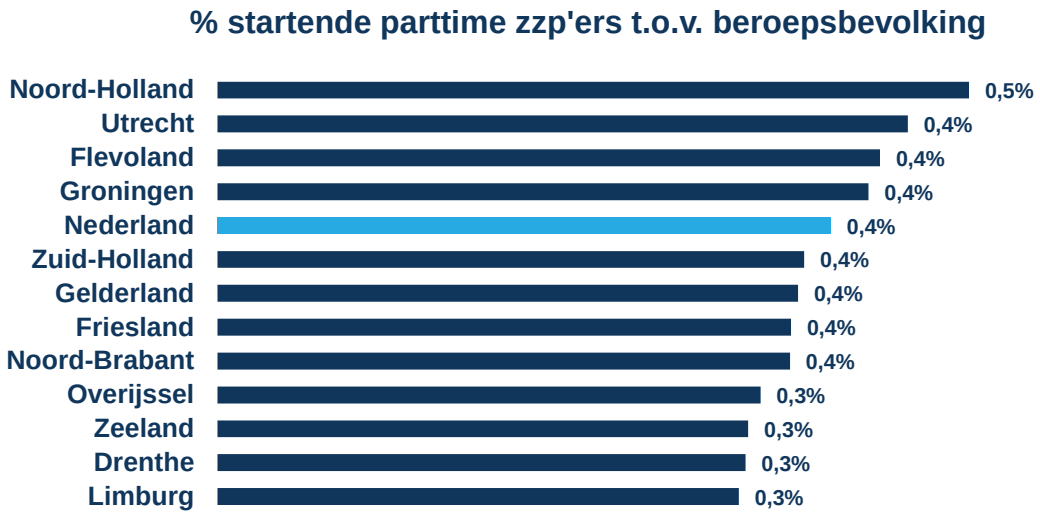

Net als bij de zzp'ers is het aantal startende parttime zzp'ers gedeeld door de beroepsbevolking het hoogst in de provincie Noord-Holland, namelijk 0,48% in 2017. De rest van de lijst vertoont verschillen met die van de (fulltime) zzp-grafiek. De provincie Zuid-Holland zit met 0,37% net onder het gemiddelde van Nederland (0,39%). De provincie Groningen zit met 0,42% net boven het gemiddelde van Nederland.

Op basis van de standen laat de provincie Noord-Holland de grootste toename zien in het aantal parttime zzp'ers. Dit is toegenomen van 39.136 ondernemingen op 1 januari 2017 naar 42.820 op 1 januari 2018 (+9%). Ten opzichte van de beroepsbevolking blijkt dat de provincie Zeeland relatief de meeste parttime zzp'ers heeft van Nederland. Zuid-Holland valt op met de laagste dichtheid parttime zzp'ers ten opzichte van de beroepsbevolking. In aantal ondernemingen op 1 januari 2018 is de provincie Zuid-Holland de grootste met 43.888 parttime zzp'ers.

3.5 Faillietverklaringen

Het aantal zzp'ers dat failliet is gegaan in 2017 is 778. Daarmee is het aantal 19% lager uitgekomen dan vorig jaar, toen het aantal nog op 964 lag. Het aantal parttime zzp'ers kende een daling van 33%. Hier ging het aantal van 119 in 2016 naar 80 faillietverklaringen in 2017. In de grafiek hieronder staat voor beide groepen het verloop van de faillietverklaringen.

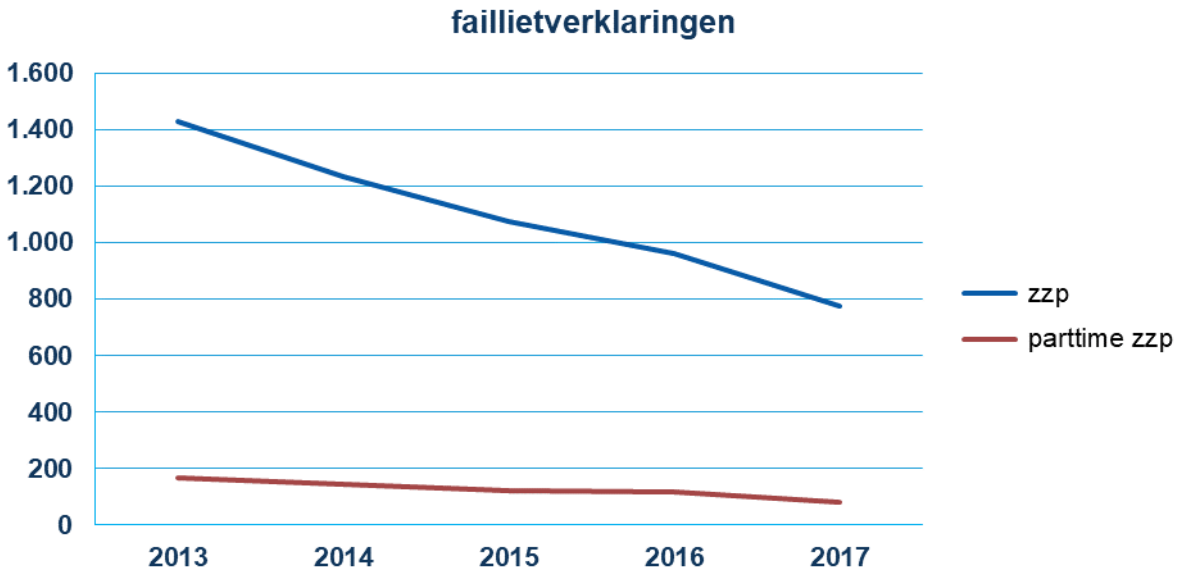

Zowel zzp'ers als parttime zzp'ers hebben te maken met een daling van het aantal faillietverklaringen. Verderop wordt kort een verbijzondering gemaakt naar sector en naar provincie.

De daling in het aantal faillietverklaringen bij zzp'ers is terug te zien in de meeste sectoren. Er zijn echter drie sectoren waar het aantal faillietverklaringen is toegenomen, namelijk in Logistiek (+4% naar 54), ICT en media (+8% naar 28) en Cultuur, sport en recreatie (+31% naar 17).

De absolute daling is het sterkst in de sector Zakelijke diensten. Die sector gaat van 210 naar 152 faillietverklaringen (-28%). Bij de parttime zzp'ers is er eveneens sprake van een stijging van het aantal faillietverklaringen in drie sectoren, namelijk bij de Horeca (+20% naar 6), Industrie (+40% naar 7) en bij de Land- en tuinbouw (+50% naar 3). Ook bij de parttime zzp'ers is de absolute daling het hoogst in de sector Zakelijke diensten (-52% naar 15).

De meeste provincies laten een daling zien van het aantal faillietverklaringen bij de zzp'ers. De relatieve daling is het grootste in de provincies Drenthe (-44% naar 15) en in Noord-Brabant (-32% naar 127). Gestegen zijn de faillietverklaringen echter in de provincies Limburg (+24% naar 52) en Flevoland (+46% naar 35). Meer cijfers over faillietverklaringen in de sectoren en in de provincies staat in bijlage 4.

3.6 Overlevingsratio

De overlevingsratio laat zien hoeveel procent van de gestarte zzp'ers en parttime zzp'ers na een aantal jaren nog actief is. Dit is berekend op basis van de meest recente data en voor alle hoofdvestigingen die minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart.

In onderstaande grafiek is weergegeven hoe deze overlevingsratio verloopt. De overlevingsratio's van de zzp'ers en de parttime zzp-bedrijven liggen redelijk dicht bij elkaar. Over het algemeen kan gesteld worden dat de overlevingsratio van de fulltime zzp'er wat lager ligt dan die van de parttime zzp'er. Na vijf jaar bestaat 61% van de fulltime zzp'ers nog. De parttime zzp'er doet het met 62% overlevingsratio iets beter.

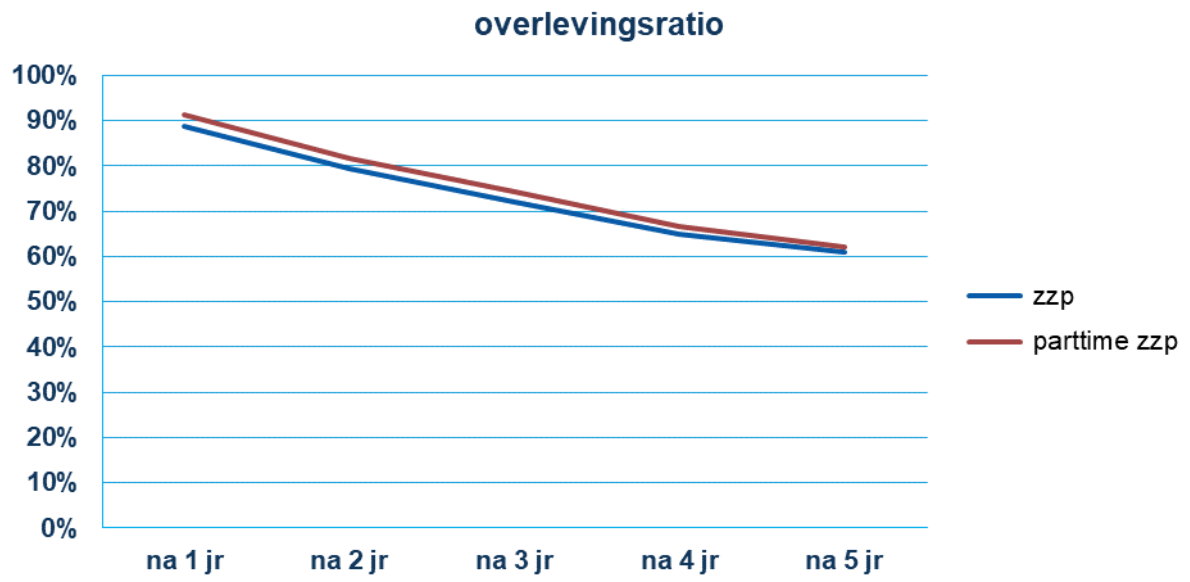

Hieronder staat de overlevingsratio voor de groepen zzp'ers en die van de parttime zzp'ers na 5 jaar uitgesplitst per sector.

Overlevingsratio na 5 jaar		
Sector	**zzp**	**parttime zzp**
Bouw	59%	64%
Cultuur, sport en recreatie	72%	68%
Detailhandel	48%	47%
Energie, water en milieu	62%	63%
Financiële instellingen	77%	74%
Gezondheid	69%	69%
Groothandel	52%	50%
Horeca	50%	58%
ICT en media	63%	65%
Industrie	65%	62%
Land- en tuinbouw	72%	83%
Logistiek	47%	54%
Overig	70%	67%
Persoonlijke dienstverlening	59%	61%
Zakelijke diensten	63%	64%
Totaal	**61%**	**62%**

Opvallend is dat de overlevingsratio in de sector Financiële instellingen het hoogst is. Deze sector wordt gevolgd door de sectoren Cultuur, sport en recreatie en de sector Land- en tuinbouw. Uit bovenstaande tabel blijkt dat bedrijven binnen in de sectoren Detailhandel of Logistiek de laagste overlevingsratio hebben.

Hieronder staat de overlevingsratio na vijf jaar per provincie weergegeven.

Overlevingsratio na 5 jaar		
Provincie	**zzp**	**parttime zzp**
Drenthe	67%	63%
Flevoland	54%	59%
Friesland	67%	67%
Gelderland	64%	64%
Groningen	64%	66%
Limburg	61%	68%
Noord-Brabant	63%	63%
Noord-Holland	60%	59%
Overijssel	62%	64%
Utrecht	63%	62%
Zeeland	60%	62%
Zuid-Holland	58%	60%
Totaal	**61%**	**62%**

Binnen het segment zzp is de ratio dat je na vijf jaar nog zaken doet het hoogst in de provincies Drenthe (67%) en Friesland (67%). Lager ligt deze in de provincies Flevoland (54%) en Zuid Holland (58%). De overlevingsratio in van de parttime zzp'er is het hoogst in Limburg (68%) en lager in Flevoland (59%) en Noord-Holland (59%).

4 Achtergrondkenmerken

In dit hoofdstuk worden de achtergrondkenmerken leeftijd, man/vrouw verhouding en geboorteland van zzp'ers en parttime zzp'ers behandeld. Dit wordt weergegeven voor zowel de ondernemers als de startende ondernemers. Zie bijlage 5 voor de verantwoording hiervan.

4.1. Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van een zzp'er op 1 januari 2018 is 45,3 jaar (zie de linker tabel hieronder). In de afgelopen vijf jaar was jaarlijks een lichte stijging te zien; op 1 januari 2013 was de gemiddelde leeftijd nog 44,4 jaar. Voor de parttime zzp'er geldt dat de gemiddelde leeftijd op 1 januari 2018 44,9 is. In de loop der jaren zien we de gemiddelde leeftijd bij deze groep ondernemers wat meer schommelen. De gemiddelde leeftijd van een ondernemer in de totale bedrijvenpopulatie in Nederland ligt iets hoger, namelijk 46,2 jaar.

In de rechter tabel hieronder blijkt dat de gemiddelde leeftijd in 2017 van een startende zzp'er met 36,7 jaar een stuk jonger was. In 2014 was de gemiddelde leeftijd overigens nog 37,6 jaar, een indicatie dat men op steeds jongere leeftijd gaat ondernemen. De parttime zzp'er vertoont een vergelijkbaar beeld.

Gemiddelde leeftijd op 1 januari		
	zzp	**parttime zzp**
2013	44,4	44,5
2014	44,6	44,4
2015	44,8	44,7
2016	45,0	44,9
2017	45,2	45,0
2018	45,3	44,9

Gemiddelde leeftijd starter per jaar		
	zzp	**parttime zzp**
2013	37,1	37,3
2014	37,6	37,9
2015	37,3	37,5
2016	37,1	37,2
2017	36,7	36,8

52 jaar is de gemiddelde leeftijd binnen de sector Financiële instellingen voor de zzp-ondernemers op 1 januari 2018. 10 jaar jonger zijn de zzp-ondernemers gemiddeld in de sector ICT en media. Dezelfde sectoren staan boven en onderaan bij de parttime zzp'er met respectievelijk 56 en 39 als gemiddelde leeftijd. Een startende zzp'er in de Financiële sector is in 2017 gemiddeld 45 jaar. Het laagst ligt deze leeftijd in de sector Cultuur, sport en recreatie met 33 jaar. De startende parttime zzp'er is gemiddeld 31 jaar als hij of zij begint in de sector ICT en media. In de sector Gezondheid ligt dit gemiddelde op 42 jaar.

De zzp-starter is gemiddeld het oudst in de provincie Drenthe (47) en het jongst in Zuid-Holland (44). In Zeeland is de gemiddelde leeftijd van de parttime zzp'er het hoogst met 47 jaar. In Noord-Holland ligt deze met 44 jaar het laagst. De parttime zzp-starters hebben de laagste gemiddelde leeftijd in de provincie Groningen (35) en het oudst zijn ze in Drenthe (40). Voor de startende zzp'er zijn ze ook het oudst in Drenthe (40). Het jongst zijn ze in Zuid-Holland (36).

In de grafiek op de volgende pagina is te zien dat de toename van de gemiddelde leeftijd van een zzp'er het gevolg is van een stijging in vrijwel alle leeftijdscategorieën boven de 50 jaar en bijna volledig ten koste gaat van het aandeel zzp'ers in de leeftijdscategorie 40 t/m 44 jaar. Deze verschuiving wordt niet veroorzaakt door een substantieel groter aantal starters in de categorie 50+. Een mogelijke verklaring kan zijn dat ondernemers langer blijven ondernemen waardoor de grote groep die in 2013 nog tussen de 40 en 44 jaar oud was, nu in de groep 45 t/m 49 valt. 33% van de zzp-ondernemers was op 1 januari 2013 50 jaar en ouder. Op 1 januari 2018 is dat percentage gestegen naar 38%. Voor parttime zzp'ers is een overeenkomstig beeld te zien. Het percentage 50+ gaat bij de parttime zzp'ers in die periode van 35% naar 38%.

In de categorie t/m 19 jaar is het aantal zzp-ondernemers tussen 2013 en 2018 met 46% toegenomen. Voor parttime zzp'ers geldt dat dit met 70% is toegenomen. Aantekening hierbij is wel dat deze groep 0,3% uitmaakt van het totaal, zowel op 1 januari 2013 als op 1 januari 2018. Naast de jonge zzp-ondernemers is ook het aantal oudere zzp-ondernemers toegenomen. Voor de 65+ categorie geldt een toename van 68% in het aantal zzp'ers en voor parttime zzp 63%.

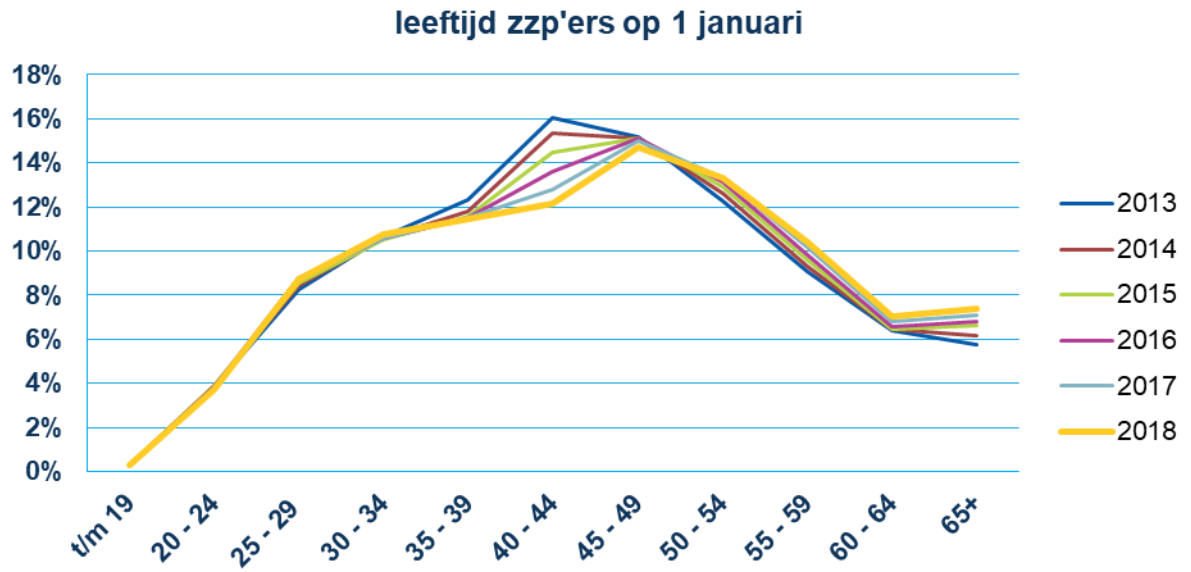

In onderstaande grafiek is te zien dat de leeftijd van de startende zzp'er tussen 2013 en 2017 verschuift naar lagere leeftijdscategorieën. In vergelijking met 2013 is te zien dat er in 2017 relatief meer starters zijn in de leeftijdscategorie 25 t/m 34 jaar. Net als hierboven bij de leeftijdsverdeling van de zzp-ondernemer, valt ook hier op dat het aandeel van de leeftijdscategorie 40 t/m 44 jaar flink afneemt van 13% in 2013 naar 11% in 2017.

Een ontwikkeling binnen de startende zzp'ers is de groep tot 19 jaar die het hardste is toegenomen in vergelijking met 2013. In 2017 zijn er 27% meer startende zzp'ers en 26% meer startende parttime zzp'ers in deze leeftijdscategorie dan in 2013. Er werd verhoudingsgewijs minder gestart in de leeftijdsgroep 40 t/m 44 jaar.

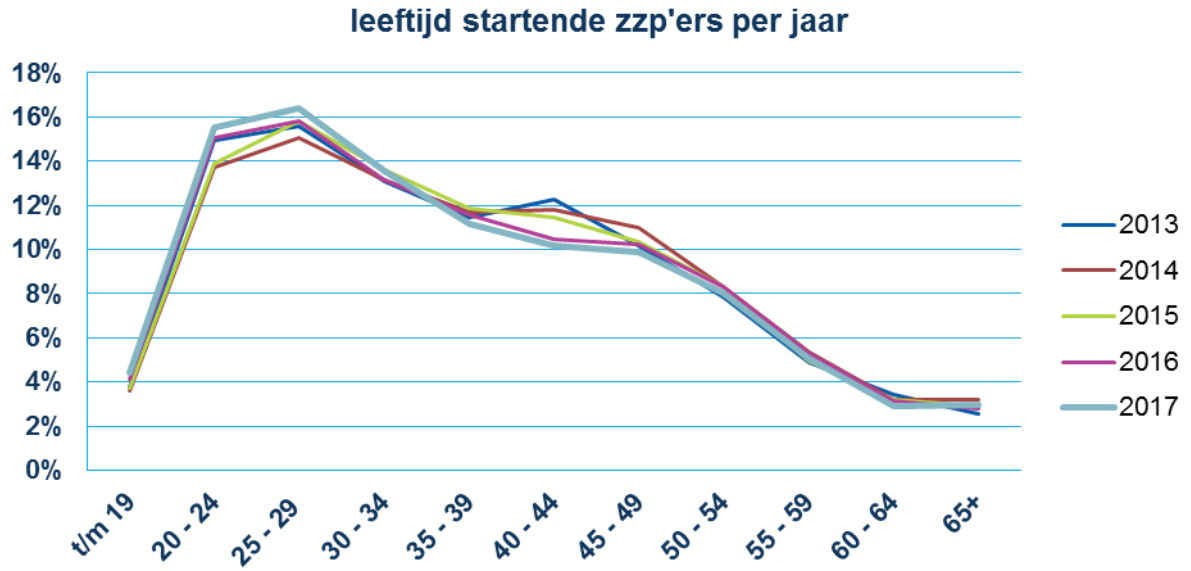

4.2 Man / vrouw verhouding

In de linker grafiek op de volgende pagina is te zien dat op 1 januari 2018 bijna twee derde (65%) van de zzp'ers uit mannen bestaat en circa een derde (35%) uit vrouwen. In 2013 was het aandeel vrouwen iets lager (33%). Onder startende zzp'ers (zie rechter grafiek op de volgende pagina) is de verhouding over de afgelopen jaren stabiel met 63% man versus 37% vrouw.

Ook onder parttime zzp'ers is het aandeel vrouwen in de afgelopen vijf jaar toegenomen. Op 1 januari 2018 bestond 47% van de parttime zzp'ers uit vrouwen, ten opzichte van 35% onder fulltime zzp'ers (zie de linker grafiek op de volgende pagina). Onder startende zzp'ers die parttime aan de slag zijn gegaan, is het aandeel vrouwen in 2017 groter dan mannen (51% versus 49%).

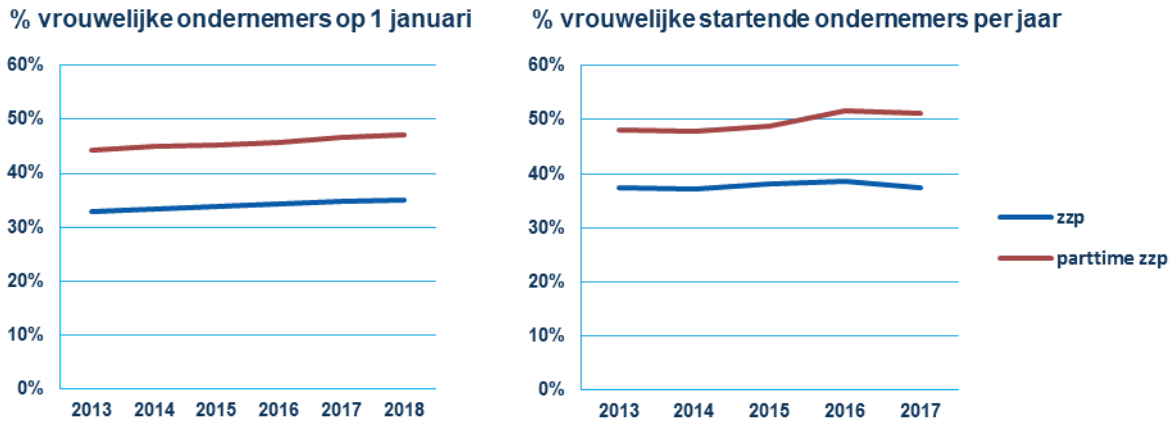

Verhouding per sector

In onderstaande tabellen staat het percentage vrouwen per sector vermeld uitgesplitst naar de situatie op 1 januari 2018 en het aantal startende ondernemers in 2017. Te zien is dat in de sectoren Persoonlijke dienstverlening en Gezondheidszorg de vrouwelijke ondernemers duidelijk in de meerderheid zijn. In deze sectoren werd in 2017 relatief ook het meest door vrouwelijke ondernemers gestart. Hierbij vallen de activiteiten Schoonheidsverzorging in de sector Persoonlijke dienstverlening (97% van de startende zzp'ers) en Thuiszorg in sector Gezondheid (85% van de startende zzp'ers) op. Een voorbeeld uit sector overig is Studiebegeleiding: van de zzp'ers die in deze branche zijn gestart bestaat 74% uit vrouwen. Vrouwen zijn het minst aanwezig in de sectoren Bouw, Energie, water en milieu en Logistiek.

% vrouwelijke ondernemers op 1 januari 2018		
Sector	**zzp**	**parttime zzp**
Bouw	1%	2%
Cultuur, sport en recreatie	45%	43%
Detailhandel	35%	44%
Energie, water en milieu	3%	9%
Financiële instellingen	11%	16%
Gezondheid	76%	77%
Groothandel	17%	22%
Horeca	39%	49%
ICT en media	13%	11%
Industrie	19%	33%
Land- en tuinbouw	10%	15%
Logistiek	5%	11%
Overig	52%	58%
Persoonlijke dienstverlening	87%	94%
Zakelijke diensten	36%	38%
Totaal	**35%**	**47%**

% vrouwelijke startende ondernemers in 2017		
Sector	**zzp**	**parttime zzp**
Bouw	1%	4%
Cultuur, sport en recreatie	48%	47%
Detailhandel	39%	46%
Energie, water en milieu	2%	10%
Financiële instellingen	18%	21%
Gezondheid	77%	78%
Groothandel	20%	23%
Horeca	39%	49%
ICT en media	15%	14%
Industrie	22%	36%
Land- en tuinbouw	21%	18%
Logistiek	5%	10%
Overig	57%	62%
Persoonlijke dienstverlening	85%	93%
Zakelijke diensten	40%	44%
Totaal	**37%**	**51%**

Verhouding per provincie

In de twee tabellen op de volgende pagina wordt gekeken naar de vrouwelijke (startende) ondernemers per provincie. Uit de linker tabel op de volgende pagina, dat de ondernemersstand weergeeft per 1 januari 2018, blijkt dat de provincies Utrecht en Noord-Holland met 38% de meeste vrouwelijke zzp-ondernemers hebben. Friesland en Zuid-Holland blijven wat achter met respectievelijk 32% en 33%. Het aandeel vrouwen per provincie dat parttime zzp'er is levert nagenoeg hetzelfde beeld op.

Het aandeel startende vrouwelijke zzp'ers is in Utrecht en Groningen met een ruime 39% het hoogst. Vier andere provincies hebben afgerond ook 39% (Limburg, Drenthe, Noord-Holland en Overijssel). Voor parttime zzp'ers geldt dat in provincie Limburg het aantal startende vrouwen het hoogst is (53%).

Het is opvallend dat Groningen een van de hoogst scorende provincies is als het gaat om het percentage startende vrouwelijke zzp'ers, maar juist onder parttime zzp'ers relatief het laagst aandeel vrouwelijke ondernemers heeft (46%).

% vrouwelijke ondernemers op 1 januari 2018		
Provincie	**zzp**	**parttime zzp**
Drenthe	34%	48%
Flevoland	34%	46%
Friesland	32%	46%
Gelderland	35%	47%
Groningen	34%	44%
Limburg	36%	47%
Noord-Brabant	34%	48%
Noord-Holland	38%	48%
Overijssel	34%	46%
Utrecht	38%	48%
Zeeland	35%	47%
Zuid-Holland	33%	47%
Totaal	**35%**	**47%**

% vrouwelijke startende ondernemers in 2017		
Provincie	**zzp**	**parttime zzp**
Drenthe	39%	51%
Flevoland	36%	51%
Friesland	36%	51%
Gelderland	38%	52%
Groningen	39%	46%
Limburg	39%	53%
Noord-Brabant	37%	51%
Noord-Holland	39%	52%
Overijssel	39%	51%
Utrecht	39%	52%
Zeeland	36%	50%
Zuid-Holland	35%	51%
Totaal	**37%**	**51%**

4.3 Geboorteland

Het geboorteland van de ondernemer is ook een kenmerk dat in het Handelsregister wordt geregistreerd. Van de zzp'ers heeft 16% een ander geboorteland dan Nederland, onder parttime zzp'ers is dat percentage een stuk lager, namelijk 9%. Specifiek voor starters geldt dat 25% van de zzp'ers en 13% van de parttime zzp'ers een ander geboorteland heeft dan Nederland. Dit betekent dat het aantal zzp'ers dat niet in Nederland is geboren naar verwachting in de komende jaren zal stijgen.

Hieronder volgt een top 5 van de geboortelanden van zzp'ers die in het buitenland geboren zijn. In de linker tabel staat de top 5 voor de ondernemers zoals die geldt per 1 januari 2018 en in de rechter tabel staat de top 5 van de startende ondernemers voor 2017.

Top 5 geboorteland voor zzp'er op 1 januari 2018	
Land	**%**
Turkije	9%
Polen	9%
Suriname	8%
Marokko	5%
Duitsland	5%

Top 5 geboorteland startende zzp'er in 2017	
Land	**%**
Polen	11%
Turkije	9%
Suriname	6%
Marokko	5%
Bulgarije	5%

Zoals aangegeven is 16% van de zzp'ers en 25% van de startende zzp'ers geboren in een ander land dan Nederland. Op 1 januari 2013 lag dit percentage voor de zzp'ers op 14% en voor de startende zzp'er op 21%. Binnen deze groepen is een grote diversiteit te zien. Onder zzp'ers die niet in Nederland geboren zijn komen Turkije en Polen het meest voor als geboorteland; zowel bij het totaal aantal zzp'ers (resp. 9% en 9%) als bij de startende zzp'er (resp. 9% en 11%). Suriname en Marokko nemen vervolgens een 3e en 4e positie in. Duitsland en Bulgarije maken deze top 5 compleet.

Voor de parttime zzp'er is het geboorteland in de tabellen hieronder aangegeven. Aan de linkerkant voor alle parttime zzp'ers op 1 januari 2018 en aan de rechterkant voor de startende parttime zzp'ers in 2017.

Top 5 geboorteland voor parttime zzp'er op 1 januari 2018	
Land	**%**
Suriname	9%
Duitsland	8%
Turkije	5%
België	4%
Antillen	4%

Top 5 geboorteland startende parttime zzp'er in 2017	
Land	**%**
Duitsland	7%
Suriname	7%
Turkije	5%
België	4%
Verenigd Koninkrijk	4%

De top 5 van het geboorteland van parttime zzp'ers ziet er enigszins anders uit ten opzichte van de zzp'ers. Onder parttime zzp'ers die niet in Nederland geboren zijn, komt geboorteland Suriname en Duitsland het meest voor. Dit is zowel het geval bij totaal parttime zzp (resp. 9% en 8%) als bij de startende parttime zzp'er (resp. 7% en 7%). Circa 5% van de parttime zzp'ers is geboren in Turkije en 4% in België. In het algemeen is te zien dat parttime zzp'ers relatief vaker dan fulltime zzp'ers geboren zijn in de omringende landen als Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk.

Bijlage 1 Cijfers per segment

Dynamiekoverzicht per segment voor het gehele jaar 2016 en 2017.

2016

Segment	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Zzp	847.056	107.030	69.742	-1.650	882.694	4%
Parttime zzp	207.826	32.352	20.185	-914	219.079	5%
Overig	638.580	43.716	39.679	2.724	645.341	1%
Totaal	1.693.462	183.098	129.606	160	1.747.114	3%

2017

Segment	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Zzp	882.694	111.093	64.292	-2.176	927.319	5%
Parttime zzp	219.079	34.971	17.716	-1.091	235.243	7%
Overig	645.341	41.988	34.000	2.781	656.110	2%
Totaal	1.747.114	188.052	116.008	-486	1.818.672	4%

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Segment	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Zzp	4%	4%	-8%	5%
Parttime zzp	5%	8%	-12%	7%
Overig	1%	-4%	-14%	2%
Totaal	3%	3%	-10%	4%

Bijlage 2 Cijfers per sector

Dynamiekoverzicht per sector voor de jaren 2016 en 2017.

Zzp

2016

Sector	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q42016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Bouw	113.723	13.256	8.242	-47	118.690	4%
Cultuur, sport en recreatie	59.564	6.378	3.762	376	62.556	5%
Detailhandel	69.554	10.999	8.696	-28	71.829	3%
Energie, water en milieu	1.208	246	140	-20	1.294	7%
Financiële instellingen	8.110	455	363	-45	8.157	1%
Gezondheid	78.871	11.064	5.219	71	84.787	8%
Groothandel	39.728	3.967	3.867	-554	39.274	-1%
Horeca	14.988	3.128	2.194	9	15.931	6%
ICT en media	50.001	5.843	4.188	211	51.867	4%
Industrie	29.349	3.298	2.068	5	30.584	4%
Land- en tuinbouw	26.058	1.489	1.482	730	26.795	3%
Logistiek	19.301	5.140	2.677	553	22.317	16%
Overig	42.033	5.891	3.014	385	45.295	8%
Persoonlijke dienstverlening	44.759	5.704	3.506	121	47.078	5%
Zakelijke diensten	249.809	30.172	20.324	-3.417	256.240	3%
Totaal	**847.056**	**107.030**	**69.742**	**-1.650**	**882.694**	**4%**

2017

Sector	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	118.690	16.184	7.634	-344	126.896	7%
Cultuur, sport en recreatie	62.556	6.510	3.151	1	65.916	5%
Detailhandel	71.829	10.503	8.252	-318	73.762	3%
Energie, water en milieu	1.294	296	104	-23	1.463	13%
Financiële instellingen	8.157	519	373	-71	8.232	1%
Gezondheid	84.787	11.251	5.357	-199	90.482	7%
Groothandel	39.274	3.597	3.294	-349	39.228	0%
Horeca	15.931	3.269	2.122	-117	16.961	7%
ICT en media	51.867	6.255	3.586	-21	54.515	5%
Industrie	30.584	3.448	1.874	-58	32.100	5%
Land- en tuinbouw	26.795	1.525	1.371	-255	26.694	0%
Logistiek	22.317	4.682	2.448	-189	24.362	9%
Overig	45.295	6.209	2.957	196	48.743	8%
Persoonlijke dienstverlening	47.078	5.785	3.488	0	49.375	5%
Zakelijke diensten	256.240	31.060	18.281	-429	268.590	5%
Totaal	**882.694**	**111.093**	**64.292**	**-2.176**	**927.319**	**5%**

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Sector	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	4%	22%	-7%	7%
Cultuur, sport en recreatie	5%	2%	-16%	5%
Detailhandel	3%	-5%	-5%	3%
Energie, water en milieu	7%	20%	-26%	13%
Financiële instellingen	1%	14%	3%	1%
Gezondheid	8%	2%	3%	7%
Groothandel	-1%	-9%	-15%	0%
Horeca	6%	5%	-3%	6%
ICT en media	4%	7%	-14%	5%
Industrie	4%	5%	-9%	5%
Land- en tuinbouw	3%	2%	-7%	0%
Logistiek	16%	-9%	-9%	9%
Overig	8%	5%	-2%	8%
Persoonlijke dienstverlening	5%	1%	-1%	5%
Zakelijke diensten	3%	3%	-10%	5%
Totaal	**4%**	**4%**	**-8%**	**5%**

Parttime zzp

2016

Sector	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q42016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Bouw	6.758	769	516	-30	6.981	3%
Cultuur, sport en recreatie	14.551	2.384	1.405	78	15.608	7%
Detailhandel	18.600	3.692	2.821	-139	19.332	4%
Energie, water en milieu	333	37	26	-1	343	3%
Financiële instellingen	1.943	66	114	28	1.923	-1%
Gezondheid	25.091	4.435	2.099	21	27.448	9%
Groothandel	9.011	950	986	-120	8.855	-2%
Horeca	3.318	822	408	-4	3.728	12%
ICT en media	15.774	2.018	1.643	-46	16.103	2%
Industrie	5.742	811	479	-21	6.053	5%
Land- en tuinbouw	3.807	240	186	49	3.910	3%
Logistiek	2.142	337	212	55	2.322	8%
Overig	18.880	4.238	1.754	106	21.470	14%
Persoonlijke dienstverlening	18.658	2.343	1.390	28	19.639	5%
Zakelijke diensten	63.218	9.210	6.146	-918	65.364	3%
Totaal	**207.826**	**32.352**	**20.185**	**-914**	**219.079**	**5%**

2017

Sector	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	6.981	781	475	-14	7.273	4%
Cultuur, sport en recreatie	15.608	2.726	1.060	-88	17.186	10%
Detailhandel	19.332	3.887	2.615	-222	20.382	5%
Energie, water en milieu	343	35	20	5	363	6%
Financiële instellingen	1.923	104	114	-7	1.906	-1%
Gezondheid	27.448	4.478	2.172	-152	29.602	8%
Groothandel	8.855	870	801	-103	8.821	0%
Horeca	3.728	864	429	-82	4.081	10%
ICT en media	16.103	2.199	1.239	-59	17.004	6%
Industrie	6.053	934	452	-19	6.516	8%
Land- en tuinbouw	3.910	276	159	22	4.049	4%
Logistiek	2.322	567	211	-17	2.661	15%
Overig	21.470	4.899	1.600	-16	24.753	15%
Persoonlijke dienstverlening	19.639	2.517	1.463	-70	20.623	5%
Zakelijke diensten	65.364	9.834	4.906	-269	70.023	7%
Totaal	**219.079**	**34.971**	**17.716**	**-1.091**	**235.243**	**7%**

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Sector	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Bouw	3%	2%	-8%	4%
Cultuur, sport en recreatie	7%	14%	-25%	10%
Detailhandel	4%	5%	-7%	5%
Energie, water en milieu	3%	-5%	-23%	6%
Financiële instellingen	-1%	58%	0%	-1%
Gezondheid	9%	1%	3%	8%
Groothandel	-2%	-8%	-19%	0%
Horeca	12%	5%	5%	9%
ICT en media	2%	9%	-25%	6%
Industrie	5%	15%	-6%	8%
Land- en tuinbouw	3%	15%	-15%	4%
Logistiek	8%	68%	0%	15%
Overig	14%	16%	-9%	15%
Persoonlijke dienstverlening	5%	7%	5%	5%
Zakelijke diensten	3%	7%	-20%	7%
Totaal	**5%**	**8%**	**-12%**	**7%**

Bijlage 3 Cijfers per provincie

Dynamiekoverzicht per provincie voor de jaren 2016 en 2017.

Zzp

2016

Provincie	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q42016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Drenthe	19.468	2.002	1.376	45	20.139	3%
Flevoland	19.502	2.910	2.060	-139	20.213	4%
Friesland	27.042	2.614	1.788	69	27.937	3%
Gelderland	95.367	10.553	7.041	150	99.029	4%
Groningen	23.354	2.861	1.756	-121	24.338	4%
Limburg	41.924	4.800	3.210	-33	43.481	4%
Noord-Brabant	120.120	14.271	9.223	-309	124.859	4%
Noord-Holland	187.074	25.345	16.759	-407	195.253	4%
Overijssel	44.656	5.281	3.443	-127	46.367	4%
Utrecht	75.658	9.028	5.796	-264	78.626	4%
Zeeland	14.858	1.546	1.098	3	15.309	3%
Zuid-Holland	178.033	25.819	16.192	-517	187.143	5%
Totaal	**847.056**	**107.030**	**69.742**	**-1.650**	**882.694**	**4%**

2017

Provincie	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	20.139	1.929	1.384	185	20.869	4%
Flevoland	20.213	2.985	1.849	-31	21.318	6%
Friesland	27.937	2.742	1.772	46	28.953	4%
Gelderland	99.029	10.924	6.688	85	103.350	4%
Groningen	24.338	2.731	1.797	-172	25.100	3%
Limburg	43.481	4.718	3.058	-54	45.087	4%
Noord-Brabant	124.859	14.509	8.725	-190	130.453	5%
Noord-Holland	195.253	26.116	14.346	-897	206.126	6%
Overijssel	46.367	5.305	3.323	-150	48.199	4%
Utrecht	78.626	9.474	5.462	-371	82.267	5%
Zeeland	15.309	1.701	1.084	-26	15.900	4%
Zuid-Holland	187.143	27.959	14.804	-601	199.697	7%
Totaal	**882.694**	**111.093**	**64.292**	**-2.176**	**927.319**	**5%**

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Provincie	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	3%	-4%	1%	4%
Flevoland	4%	3%	-10%	5%
Friesland	3%	5%	-1%	4%
Gelderland	4%	4%	-5%	4%
Groningen	4%	-5%	2%	3%
Limburg	4%	-2%	-5%	4%
Noord-Brabant	4%	2%	-5%	4%
Noord-Holland	4%	3%	-14%	6%
Overijssel	4%	0%	-3%	4%
Utrecht	4%	5%	-6%	5%
Zeeland	3%	10%	-1%	4%
Zuid-Holland	5%	8%	-9%	7%
Totaal	**4%**	**4%**	**-8%**	**5%**

Parttime zzp

2016

Provincie	Stand 1-1-2016	Start Q1 t/m Q4 2016	Stop Q1 t/m Q4 2016	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q42016	Stand 1-1-2017	% Verandering 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016
Drenthe	6.255	877	537	-9	6.586	5%
Flevoland	5.526	838	632	-41	5.691	3%
Friesland	8.348	1.171	688	-75	8.756	5%
Gelderland	23.705	3.641	2.091	-18	25.237	7%
Groningen	7.736	1.188	657	-129	8.138	5%
Limburg	12.972	1.866	1.079	-52	13.707	6%
Noord-Brabant	32.274	4.514	2.893	-125	33.770	5%
Noord-Holland	36.805	6.554	4.160	-63	39.136	6%
Overijssel	13.214	1.943	1.167	-67	13.923	5%
Utrecht	17.135	2.819	1.702	-19	18.233	6%
Zeeland	5.136	638	387	-51	5.336	4%
Zuid-Holland	38.720	6.303	4.192	-265	40.566	5%
Totaal	**207.826**	**32.352**	**20.185**	**-914**	**219.079**	**5%**

2017

Provincie	Stand 1-1-2017	Start Q1 t/m Q4 2017	Stop Q1 t/m Q4 2017	Overig mutatiesaldo Q1 t/m Q4 2017	Stand 1-1-2018	% Verandering 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	6.586	825	482	9	6.938	5%
Flevoland	5.691	921	535	-75	6.002	6%
Friesland	8.756	1.218	675	-29	9.270	6%
Gelderland	25.237	3.946	1.947	-7	27.229	8%
Groningen	8.138	1.262	632	-136	8.632	6%
Limburg	13.707	1.895	1.098	-103	14.401	5%
Noord-Brabant	33.770	4.884	2.608	-69	35.977	7%
Noord-Holland	39.136	7.241	3.321	-236	42.820	9%
Overijssel	13.923	2.074	1.096	-128	14.773	6%
Utrecht	18.233	3.037	1.463	-94	19.713	8%
Zeeland	5.336	660	368	-28	5.600	5%
Zuid-Holland	40.566	7.008	3.491	-195	43.888	8%
Totaal	**219.079**	**34.971**	**17.716**	**-1.091**	**235.243**	**7%**

Verschil 2017 ten opzichte van 2016

Provincie	Verschil stand 1-1-2017 t.o.v. 1-1-2016	Verschil start Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stop Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016	Verschil stand 1-1-2018 t.o.v. 1-1-2017
Drenthe	5%	-6%	-10%	5%
Flevoland	3%	10%	-15%	5%
Friesland	5%	4%	-2%	6%
Gelderland	6%	8%	-7%	8%
Groningen	5%	6%	-4%	6%
Limburg	6%	2%	2%	5%
Noord-Brabant	5%	8%	-10%	7%
Noord-Holland	6%	10%	-20%	9%
Overijssel	5%	7%	-6%	6%
Utrecht	6%	8%	-14%	8%
Zeeland	4%	3%	-5%	5%
Zuid-Holland	5%	11%	-17%	8%
Totaal	**5%**	**8%**	**-12%**	**7%**

Bijlage 4 Faillietverklaringen

Faillietverklaringen voor de jaren 2016 en 2017.

Per segment

Segment	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Verschil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Zzp	964	778	-19%
Parttime zzp	119	80	-33%
Totaal	**1.083**	**858**	**-21%**

Per sector

Zzp

Sector	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Verschil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Bouw	169	157	-7%
Cultuur, sport en recreatie	13	17	31%
Detailhandel	137	107	-22%
Energie, water en milieu	11	4	-64%
Financiële instellingen	11	8	-27%
Gezondheid	23	16	-30%
Groothandel	126	112	-11%
Horeca	83	57	-31%
ICT en media	26	28	8%
Industrie	56	35	-38%
Land- en tuinbouw	16	9	-44%
Logistiek	52	54	4%
Overig	20	11	-45%
Persoonlijke dienstverlening	11	11	0%
Zakelijke diensten	210	152	-28%
Totaal	**964**	**778**	**-19%**

Parttime zzp

Sector	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Verschil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Bouw	15	11	-27%
Cultuur, sport en recreatie	7	3	-57%
Detailhandel	16	9	-44%
Energie, water en milieu	1	1	0%
Financiële instellingen	2	2	0%
Gezondheid	3	0	-100%
Groothandel	15	12	-20%
Horeca	5	6	20%
ICT en media	4	3	-25%
Industrie	5	7	40%
Land- en tuinbouw	2	3	50%
Logistiek	6	6	0%
Overig	4	1	-75%
Persoonlijke dienstverlening	3	1	-67%
Zakelijke diensten	31	15	-52%
Totaal	**119**	**80**	**-33%**

Per provincie

Zzp

Provincie	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Verschil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Drenthe	27	15	-44%
Flevoland	24	35	46%
Friesland	23	17	-26%
Gelderland	119	85	-29%
Groningen	17	17	0%
Limburg	42	52	24%
Noord-Brabant	186	127	-32%
Noord-Holland	167	138	-17%
Overijssel	81	57	-30%
Utrecht	58	52	-10%
Zeeland	16	11	-31%
Zuid-Holland	204	172	-16%
Totaal	**964**	**778**	**-19%**

Parttime zzp

Provincie	2016 Q1 t/m Q4	2017 Q1 t/m Q4	Verschil Q1 t/m Q4 2017 t.o.v. 2016
Drenthe	1	3	200%
Flevoland	3	1	-67%
Friesland	5	6	20%
Gelderland	10	6	-40%
Groningen	5	4	-20%
Limburg	13	5	-62%
Noord-Brabant	26	14	-46%
Noord-Holland	20	14	-30%
Overijssel	9	3	-67%
Utrecht	3	5	67%
Zeeland	3	2	-33%
Zuid-Holland	21	17	-19%
Totaal	**119**	**80**	**-33%**

Bijlage 5 Verantwoording en definities

Verantwoording

Hieronder volgt voor de drie onderdelen van dit rapport de verantwoording.

Groei, samenwerking, producten en nieuwe opdrachten

De inhoud van hoofdstuk 2 is een combinatie van resultaten van onderzoeken die in 2017 zijn uitgezet op het KvK Ondernemerspanel. Het KvK Ondernemerspanel is representatief opgebouwd en bestaat uit ruim 4.000 startende en ervaren zzp'ers en mkb-ondernemers, die gemiddeld 8 keer per jaar gevraagd worden aan onderzoek mee te doen en een vragenlijst in te vullen. Thema's die in 2017 o.a. voorbij zijn gekomen zijn social media, fraude, Smart Industry en samenwerking.

De volgende onderzoeken zijn gebruikt voor deze publicatie:

- In februari 2017 heeft onderzoek plaatsgevonden (in samenwerking met Utrecht University School of Economics), waarin o.a. factoren in kaart werden gebracht die de groei van zzp- en mkb-ondernemers stimuleren of belemmeren (n=1.556, respons 38%). Dit onderzoek heeft niet geleid tot een afzonderlijke publicatie in het afgelopen jaar. De belangrijkste uitkomsten worden in deze Zzp-dynamiek gepubliceerd.
- In november 2017 is het onderzoek 'Hoe innoveert Nederland?' gepubliceerd (n=1.042, 28% respons) op de website van de KvK. De dataset die ten grondslag ligt aan dat rapport, is gebruikt om inzichten over de mate van vernieuwing door zzp'ers voor deze Zzp-dynamiek te verschaffen.
- Daarnaast zijn de resultaten van het onderzoek 'Zzp'ers en hun opdrachten' gebruikt (n=580, 49% respons). Dit is gepubliceerd op de website van de KvK in februari 2017.

Op de website van KvK zijn de **gepubliceerde onderzoeken** te vinden.

Bedrijvendynamiek

Voor hoofdstuk 3 zijn de cijfers uit het Handelsregister gehaald op het niveau van ondernemingen. Hierbij geldt het volgende (tenzij anders vermeld):

- Alleen de economisch actieve bedrijven worden behandeld
- Bedrijven = ondernemingen = hoofdvestigingen
- Voor de bedrijven wordt gerapporteerd over de stand (= aantal hoofdvestigingen) op 1 januari 2018

Voor de dynamiek (starters, stoppers, failliet) wordt gerapporteerd met de focus op het gehele jaar 2017 ten opzichte van 2016. Hierbij geldt (tenzij anders vermeld):

- Starters = startende bedrijven = aantal startende hoofdvestigingen
- Stoppers = stoppende bedrijven = aantal opgeheven hoofdvestigingen
- Faillissementen = aantal uitgesproken faillietverklaringen op hoofdvestigingen
- Jaarcijfers zijn de optelsom van vier kwartalen

Afrondingsverschillen kunnen optreden.

Overig mutatiesaldo

In de bijlagen is ook een kolom 'overig mutatiesaldo' opgenomen bij de segment-, sector- en provincietabellen. Dit saldo is een aanvulling op de volgende optelsom:

> beginstand bedrijven + starters - stoppers = eindstand bedrijven (of nieuwe beginstand bedrijven volgende periode).

Deze optelsom geeft namelijk niet het volledige beeld. Er zijn meer gebeurtenissen dan alleen het starten of stoppen van een vestiging die impact hebben op de totaalstand. Mutaties die van invloed zijn, zijn onder andere de volgende:

- verandering in het aantal werkzame personen → ander segment;
- andere sbi-code → een verschuiving tussen sectoren;
- verhuizingen van ondernemingen → geografische verschuivingen;
- fusies, splitsingen, overnames, rechtsvorm wijzigingen, etc.

De KvK werkt eraan om in de toekomst ook dit soort verschuivingen beter te gaan duiden.

Achtergrondkenmerken

Voor hoofdstuk 4 zijn de achtergrondkenmerken opgenomen van natuurlijke personen die als functionaris staan geregistreerd in het Handelsregister. Het gaat in deze rapportage specifiek om de volgende functionarissen: de eigenaren bij de rechtsvorm eenmanszaken en enig aandeelhouder bij de rechtsvorm B.V. Dit betreft ongeveer 900.000 functionarissen bij de zzp'ers en 250.000 functionarissen bij de parttime zzp'ers.

Definities

Hoofd-/nevenvestiging

Hoofdvestiging = Hoofdkantoor, hoofdkwartier, hoofdzetel
Nevenvestiging = Vestiging (filiaal) van onderneming op een andere plaats dan hoofdvestiging

Deregistraties

De Kamer van Koophandel controleert of bedrijven die zijn ingeschreven in het Handelsregister nog actief zijn. Dit doet de KvK door de inschrijvingen in het Handelsregister te vergelijken met het bestand van de Belastingdienst. Als er uit deze vergelijking blijkt dat een onderneming niet meer actief is, dan krijgt dit bedrijf een brief van de Kamer van Koophandel. Als de ondernemer niets doet, dan wordt de onderneming na vier weken uitgeschreven.

Overlevingsratio

De overlevingsratio is de verhouding van bedrijven die na een aantal jaren nog ingeschreven staat in het Handelsregister is ten opzichte van de bedrijven dat gestart is. Dit is berekend op basis van de gegevens die beschikbaar waren in het Handelsregister op 31 december 2017. Alleen hoofdvestigingen zijn meegenomen in de berekening van de overlevingsratio als deze minimaal 1 jaar geleden en maximaal 5 jaar geleden zijn gestart. Doordat het volume van het segment grootbedrijf te klein is, zijn de ondernemingen uit dit segment niet meegenomen in de berekening van de overlevingsratio.

Segmenten

Voor de segmenten geldt dat ondernemingen bij de inschrijving bij de Kamer van Koophandel het volgende aangeven met betrekking tot de werkzame personen:

- hoeveel personen er fulltime (15 uur of meer per week) werken in de onderneming, en/of
- hoeveel personen er parttime (minder dan 15 uur per week) werken in de onderneming.

De volgende segmenten zijn in dit rapport gehanteerd:

- Parttime zzp: 1 werkzame persoon parttime (<15 uur per week), 0 werkzame persoon fulltime, rechtsvorm is Eenmanszaak of BV
- Zzp: 1 werkzame persoon fulltime (≥ 15 uur per week), 0 werkzame persoon parttime, rechtsvorm is Eenmanszaak of BV
- Overig: totaal – (zzp + parttime zzp). In de **KvK bedrijvendynamiek** is dit verbijzonderd naar de groepen mkb, grootbedrijf en parttime bedrijven.

Hoofdactiviteit

Ieder bedrijf dat zich inschrijft in het Handelsregister krijgt een of meerdere SBI-codes (hoofd- en nevenactiviteiten) aan de hand van de bedrijfsomschrijving. Deze code bestaat uit 4 of 5 cijfers en geeft aan wat de activiteit van een bedrijf is. SBI staat voor Standaard Bedrijfsindeling 2008 en is opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Een uitgebreidere toelichting bij activiteiten staat in de **SBI typeermodule**.

Op basis van de hoofdactiviteit worden de bedrijven in deze rapportage ingedeeld in een sector.

Beroepsbevolking

In deze rapportage gebruiken we voor de beroepsbevolking de volgende definitie: Deze groep bestaat uit personen van 15 tot 75 jaar die ofwel betaald werk hebben (werkzame beroepsbevolking), of recent naar betaald werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn (werkloze beroepsbevolking). De aantallen zijn afgerond op 1000 tallen. De peildatum is 2016 (Bron: CBS).